Archeologisch Vooronderzoek

Oostende Christinastraat-Langestraat

Projectcode: 2016G30
Juli-augustus 2016

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek 7

1.1 Beschrijvend gedeelte 7

1.1.1 Administratieve gegevens 7
1.1.2 Juridische context 8
1.1.3 Onderzoekskader 8
1.1.4 Ruimtelijke situering 9
1.1.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief 11
1.1.6 Archeologisch potentieel 13
1.1.6.1 Methode 13
1.1.6.2 Fysisch geografische situatie 13
1.1.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen 13
1.1.6.4 Archeologische indicatoren 13
1.1.6.5 Verstoringshistoriek 14

1.2 Assessmentrapport 15

1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens 15
1.2.1.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie) 16
1.2.1.2 Geologie 17
1.2.1.2.1 Tertiair 17
1.2.1.2.2 Quartair 18
1.2.1.3 Bodem 19
1.2.1.3.1 Bodemtypes 19
1.2.1.3.2 Bodemerosie 20
1.2.1.4 Huidige gebruik en verstoringen 21
1.2.1.5 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop 22
1.2.1.6 Hydrografie 24
1.2.2 Gekende archeologische waarden 25
1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek 25
1.2.2.1.1 Historische achtergrond 25
1.2.2.1.2 Historische kaarten 34
1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden 38
1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader 39

1.3 Conclusie en syntheseplannen 40

1.3.1 Syntheseplannen 40
1.3.2 Samenvatting gericht op niet gespecialiseerd publiek 42

1.3.3 Samenvatting gericht op gespecialiseerd publiek 42

Deel 2: Programma van maatregelen 43

2.1 Administratieve gegevens: 43

2.2 Synthese 44

2.3 Gemotiveerd advies 44

2.4 Conclusie 45

Deel 3: Bibliografie 46

FIGURENLIJST (2016G30)

Figuur 1 Kelderverdieping huidige toestand (met dank aan K. Sleuyter).....7
Figuur 2. Situering van de site Van Iseghemlaan en het huidig plangebied (PIETERS E.A. 2005, 9).....8
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart met algemene aanduiding op de kaart van België (bron: Geopunt).....9
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (bron: Geopunt).....10
Figuur 5: Visualisatie van het appartementsgebouw.....11
Figuur 6: Doorsnede van het geplande gebouw.....12
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).....16
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....17
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....18
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).....19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten (bron: Geopunt).....20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de meest recente middenschalige orthofoto (winter) (bron: Geopunt).....21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt). 22
Figuur 14: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn aangeduid op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).....23
Figuur 15: Profiellijn van het hoogteverloop aangeduid in het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).....23
Figuur 16: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen en het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen op de achtergrond (bron: Geopunt).....24
Figuur 17. Figuratief plan van de stad en omgeving (ca. 1560), opgemaakt door Jacob van Deventer, op bevel van keizer Karel en Filips II. (SAO: KP/G0021, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14907&pg=1#).....27
Figuur 18. Verklarend plan bij het plan van Jacob van Deventer, met overtekening van het stadsplan op het einde van de 19de eeuw. (SAO: KP/F0024, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#).....27
Figuur 19. Figuratief plan van de stad en de omgeving voor het bouwen van de "nieuwe wal" (reeds uitgestippeld). (SAO: KP/F0013, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#).....28
Figuur 20. Figuratief plan van de stad en omliggende tijdens de laatste aanval op de derde afsnijding (1604).....28
Figuur 21. Fragmentopname van de kaart van Sanderus: Klein Troje of de Laatste Afsnijding.....30
Figuur 22. Figuratief plan van de heropgebouwde stad in 1641. In de bovenste hoek links is er een klein figuratief plan van de heropgebouwde stad in 1641. (SAO: KP/H0094, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#).....30

Figuur 23. Grondplan van de stad en de omgeving met de in 1604 nieuw gebouwde vestingen.....31
Figuur 24. Grondplan van het beleg (1601-1604). 31
Figuur 25. Situering van de site Van Iseghemlaan en het huidig plangebied (PIETERS E.A. 2005, 9).....32
Figuur 26. Algemeen plan met de belangrijkste sporen op de site Van Iseghemlaan (PIETERS E.A. 2005, 46).....32
Figuur 27. De kaart van Sanderus geprojecteerd over de recente stadsplattegrond met aanduiding van de archeologische sites waar sporen van het beleg van Oostende 1601-1604 gevonden werden. Legende: 1. het Monacoplein; 2. De Van Iseghemlaan; 3. Mijnplein; 4. Het Peckels bolwerk aan de Visserskaai; 5. Het Spaans bolwerk aan de Visserskaai. (PIETERS E.A. 2005, 73). 33
Figuur 28. Projectgebied aangeduid op de zgn. Kaart van Ferraris (1771-1778) (bron: geoportaal). 35
Figuur 29. Plan gemaakt in opdracht van Librairie Claassen, tussen 1852 en 1862 (ZEEBROEK & PIETERS 2004, figuur 7).....36
Figuur 30. Projectie van een recente kaart over een kaart van 1855 (ZEEBROEK & PIETERS 2004, figuur 9).....36
Figuur 31. Plan van de uitbreiding van de stad in 1869, met de versterkingen in blauwdruk aangeduid (ZEEBROEK & PIETERS 2004, figuur 10) 37
Figuur 32. Projectgebied aangeduid op de orthofoto (bron: Geoportaal).....37
Figuur 33. Aanduiding van archeologische sites CAI77053 en 77052 en het projectgebied.....38
Figuur 34: projectgebied weergegeven op de orthofoto tov. zijn cultuurhistorische kader (16/08/2016, bron: Geoportaal). 39
Figuur 35. Figuratief plan van de stad en omgeving (ca. 1560), opgemaakt door Jacob van Deventer, op bevel van keizer Karel en Filips II. (SAO: KP/G0021, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14907&pg=1#) 40
Figuur 36. Projectie van de Sanderuskaart op de huidige kaart, met situering van het projectgebied (rood) (PIETERS E.A. 2005, 73).....41
Figuur 37: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (bron: Geopunt). 43

TABELLENLIJST (2016G30)

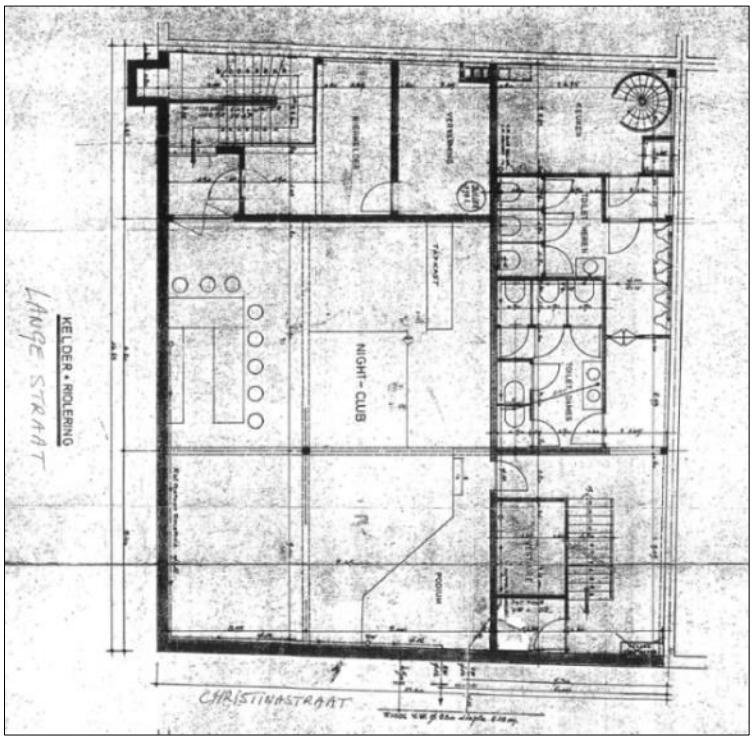
Tabel 1: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....15
Tabel 2: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.....34
Tabel 3: Overzicht van de aanwezige CAI. 38

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

1.1.1 Administratieve gegevens

a) de projectcode van het vooronderzoek; 2016G30
b) het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan; /
c) de naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog;
Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043
d) een tekstuele beschrijving van de locatiegegevens van het onderzochte gebied met vermelding van gemeente, adres, toponiem, en *bounding box* in Lambertcoördinaten (EPSG:31370);
Oostende, Christinastraat 20 & 22, /, X_{min}= 48378, Y_{min}= 214487,X_{max}= 48666, Y_{max}= 214687
e) de tekstuele identificatie van het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelnummer of -nummers, vergezeld van een kaart met kadastrale perceelnummers, perceelgrenzen en afbakening van het onderzochte gebied;
Oostende 1ste afd., sectie A, nrs. 174B en 174H (Figuur 4)
f) een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied; Figuur 3
g) de begin- en einddatum van de uitvoering van het onderzoek; 10/08/2016-17/08/2016
h) de relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed die van toepassing zijn op het onderzochte gebied, de eventuele archeologische site, en het onderzoek zelf; /
i) overzichtsplan met afbakening van verstoorde zones;
Uit de communicatie met de opdrachtgever blijkt dat het onderzoeksgebied ca. 80% verstoord is d.m.v. kelders. Perceel 174H is 100 % onderkelderd, perceel 174B is eveneens grotendeels onderkelderd. Volgens de aangeleverde gegevens is in totaal ca. 275m² van de 335m^2 onderkelderd. De diepte van de kelder, incl. de vloerplaat, bedraagt min. 3.36m).[1] Er zijn geen autocadplannen van de kelders beschikbaar; er kon enkel een pdf-plan aangeleverd worden (Figuur 1).

Figuur 1 Kelderverdieping huidige toestand (met dank aan K. Sleuyter)

[1] Schriftelijke communicatie K. Sleuyter, architect (11/08/2016).

1.1.2 Juridische context

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag binnen één van de 58 vastgestelde archeologische zones, waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100m^2 of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300m^2 of meer bedraagt.[2]
De oppervlakte van het kadastrale perceel van het plangebied in kwestie bedraagt 335 m² en de ingreep in de bodem bedraagt meer dan 100m^2; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.1.3 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een nieuw appartementsgebouw. Het projectgebied wordt in deze studie Oostende Christinastraat-Langestraat genoemd.
Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.
Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Oostende Christinastraat-Langestraat. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

In het verleden werd in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd. Het gaat om de site Van Iseghemlaan I (CAI 77053), net ten noorden van het projectgebied gelegen (Figuur 2). Op deze site werden heel wat sporen aangetroffen, die te dateren zijn voor het Beleg van Oostende (1601-1604)[3].
Tot de oudste sporen behoort een ca. 0.5m dikke ploeg- en/of spitlaag. Een gelijkaardige vaststelling werd ook gedaan op de site Mijnplein en Kapucijnenstraat. Het voorkomen toont aan dat het nieuwe, vroeg 15de-eeuwse stadsdeel een agrarisch gebied inpalmde. Boven de ploeglaag werden verschillende laatmiddeleeuwse bewoningssporen aangetroffen. Het gaat om funderingsresten, waterputten, plaveisels, afvalkuilen en (percelerings)grachten. Wat de gracht betreft, kon vastgesteld worden dat op het dempingspakket een verharding tot stand gekomen was. Het tracé van dit pad had min of meer hetzelfde verloop als de Langestraat, die teruggaat tot het middeleeuwse stratennet.

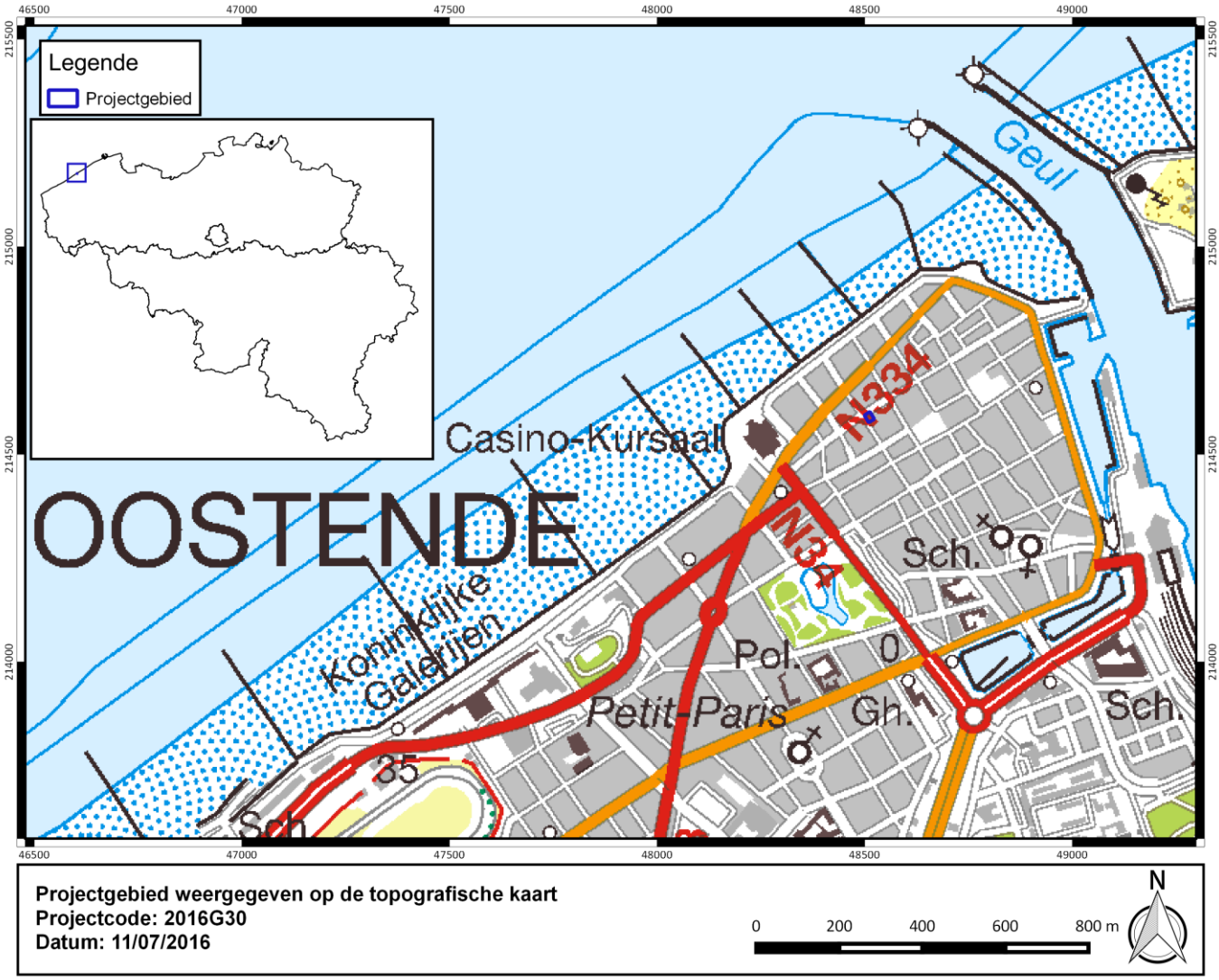
Figuur 2. Situering van de site Van Iseghemlaan en het huidig plangebied (PIETERS E.A. 2005, 9)

[2] De historische stadskern van Oostende is sinds 19/02/2016 vastgesteld als archeologische zone (https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/140010).
[3] PIETERS E.A. 2005, 41-72. Het beleg kadert binnen het onderdrukken van de opstand van de Nederlanden tegen het Spaanse gezag. Het protestantse Oostende was een doorn in het oog van het Spaanse gezag; vanuit Oostende werden immers heel wat uitvallen georganiseerd.

De site Van Iseghemlaan lag, net zoals de site Monacoplein (CAI 77052), tijdens de belegering van Oostende middenin een strategische zone[4]. De site situeerde zich immers op de noordwesthoek van de versterkte stad ter hoogte van de westelijke havengeul en ten zuiden van het oude stadsdeel. Dit verklaart het grote aantal versterkingen en verschansingen. In 1604 wordt in deze zone de tweede afsnijding of de nieuwe wal binnen de stad te liggen, zoals afgebeeld bij Sanderus. O.a. werden een 4.5m loopgracht aangesneden, die zich vermoedelijk achter de wallen van het Nieuw Helmond bevond. Net naast de gracht werden 2 skeletten van jonge mannen aangetroffen. Ten westen van de vermoedelijke loopgracht werd een deel van een wal aangesneden. Ten westen van de wal was een gedeelte uitgegraven waarin heel wat afval van wapentuig terechtgekomen was. Deze zone liep van aan de Hertstraat in de richting van de Christinasgraat, over een afstand van bijna 20m. Uit het onderzoek kon opgemaakt worden dat deze zone niet met water gevuld was.

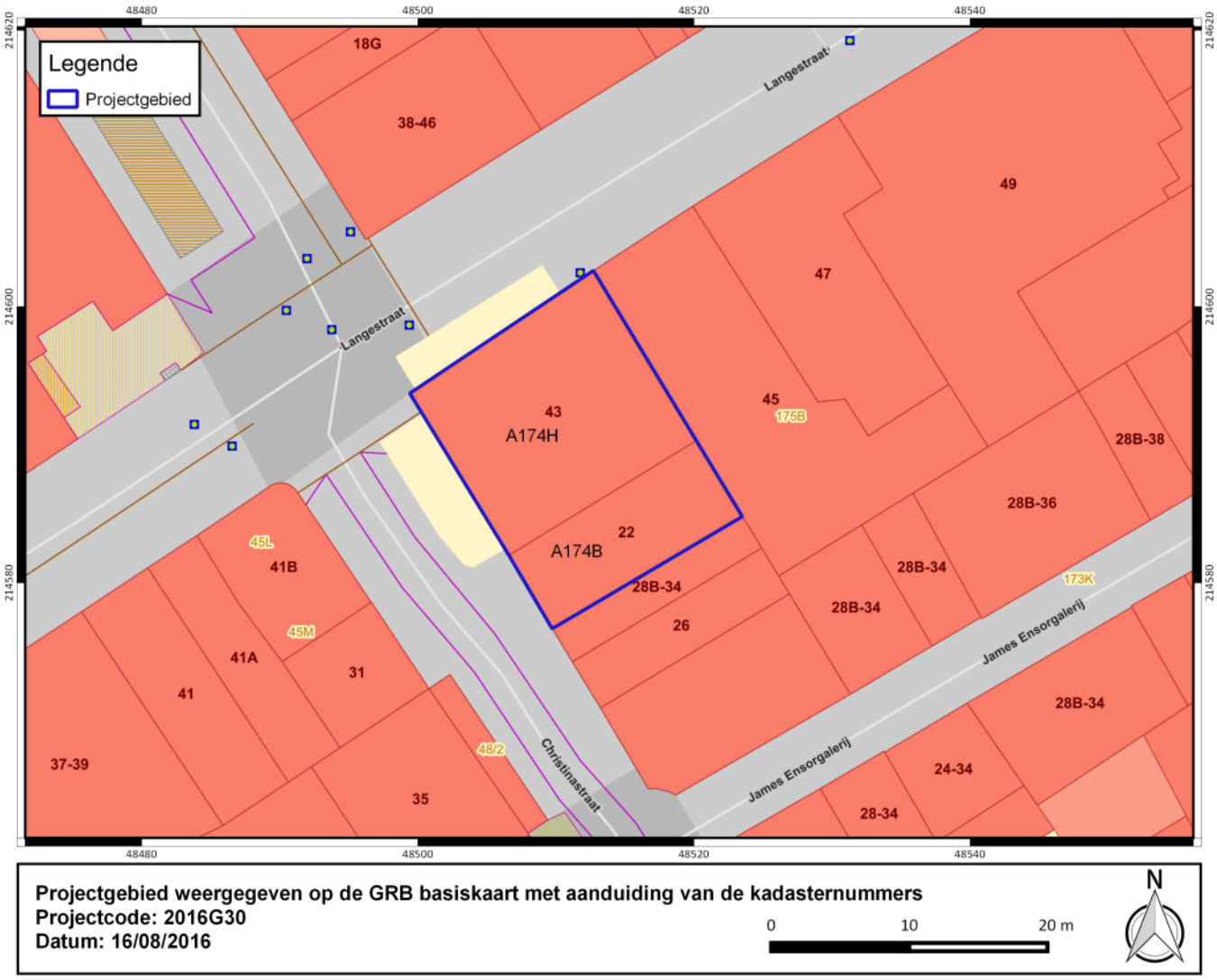
1.1.4 Ruimtelijke situering

Het projectgebied is gelegen op de hoek van de Langestraat en de Christinastraat in Oostende. Het ligt volledig in de voetgangerszone en ligt midden in het winkelcentrum.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart met algemene aanduiding op de kaart van België (bron: Geopunt).

[4] Pieters e.a. 2005, 73-103.

Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de GRB basiskaart met aanduiding van de kadasternummers (bron: Geopunt).

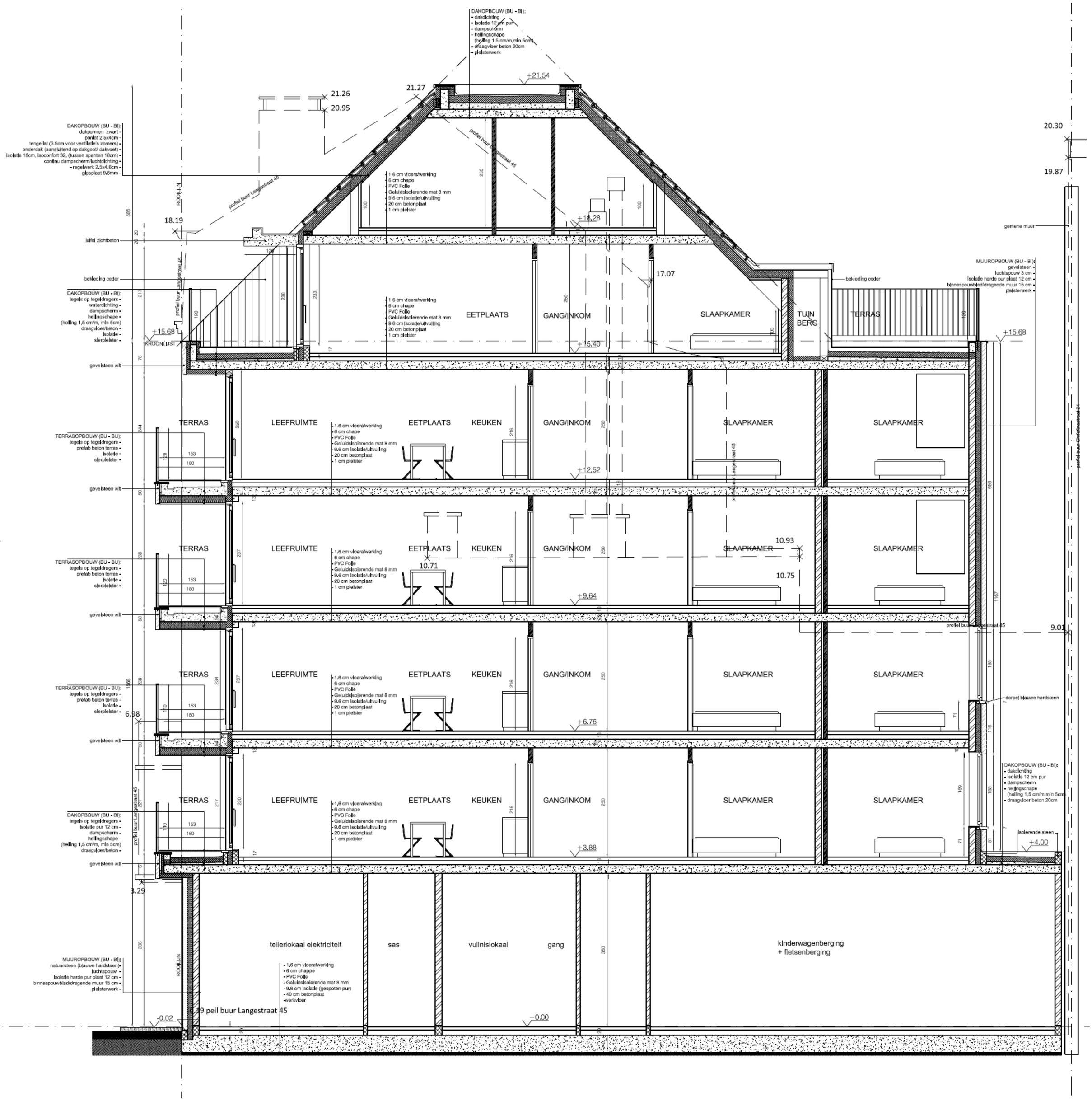
1.1.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief[5]

Binnen het projectgebied wordt de bestaande bebouwing afgebroken en komt er een nieuw appartementsgebouw in de plaats. Het gebouw zal 5 bouwlagen tellen met daarboven een hellend dak. Deze zal op het gelijkvloers bestaan uit 3 handelszaken en de inkom van het appartementsgebouw. De overige 4 verdiepingen zullen bestaan uit wooneenheden met 14 appartementen en 3 duplexen. Het perceel heeft een oppervlakte van 335m², op het gelijkvloers wordt dit 100% bebouwd, op de verdiepingen wordt er 310 m² bebouwd. De vrije ruimte sluit aan op de patio van de buur en houdt rekening met de buurgebouwen.
De bestaande bodems van de kelders zullen hoogstwaarschijnlijk verbrokkeld worden op de locaties van de paalfunderingen en daarna opgevuld. De diepte van de paalfundering is afhankelijk van de stabiliteitsstudie en zal maar gekend zijn na afbraak.

Figuur 5: Visualisatie van het appartementsgebouw.

[5] Schriftelijke communicatie K. Sleuyter

Doorsnede AA':

Figuur 6: Doorsnede van het geplande gebouw.

1.1.6 Archeologisch potentieel

1.1.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.1.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.
Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Bodemgebruikskaart
- Geomorfologische kaart

1.1.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.1.6.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.
Omdat het projectgebied Oostende Christinastraat-Langestraat in het verleden gekenmerkt werd door een hoge densiteit aan bebouwing, heeft het bureauonderzoek als bijkomend doel de evolutie van de historische bebouwing te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan het onderzoek van archieven en eventueel eerder uitgevoerd onderzoek naar de historische bebouwing.
Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Stadsplan van Jacob van Deventer (ca. 1560)
- Verklarend plan bij het plan van Jacob van Deventer, met overtekening van het stadsplan op het einde van de 19de eeuw
- Figuratief plan van de stad en de omgeving voor het bouwen van de "nieuwe wal"
- Figuratief plan van de stad en omliggende tijdens de laatste aanval op de derde afsnijding (1604)

- Kaart van Sanderus (1586-1664) *'Flandria Illustrata'*
- Figuratief plan van de heropgebouwde stad in 1641
- Grondplan van de stad en de omgeving met de in 1604 nieuw gebouwde vestingen
- Grondplan van het beleg (1601-1604).
- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen en de Popp kadasterkaart werden niet geraadpleegd voor deze casus daar zij niet beschikbaar zijn voor het projectgebied in kwestie
- Plan gemaakt in opdracht van Librairie Claassen
- Projectie van een recente kaart over een kaart van 1855
- Plan van de uitbreiding van de stad in 1869

Op basis van dit kaartmateriaal kan de historische bewoningsevolutie vanaf de tweede helft van de 16de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.
Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis. De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.1.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

In dit geval betreft het vooral de gegevens van de aanwezige kelder (cfr. 1.1.1).

1.2 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.
Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

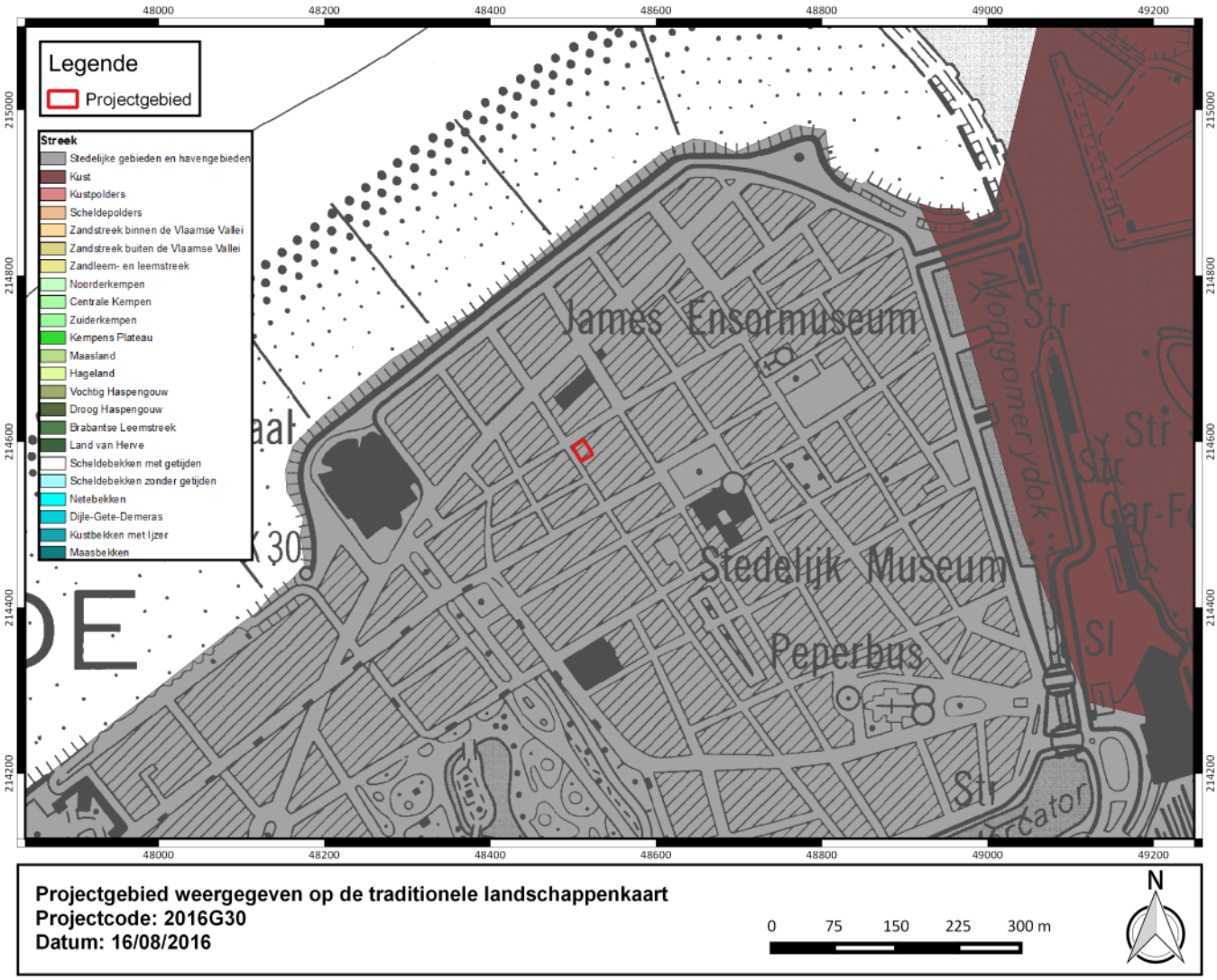
1.2.1 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 1: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	***Informatie***
Tertiair	Formatie van Tielt (Lid van Kortemark)
Quartair	Type 13d: Getijdenafzettingen met eolische pakketten
Bodemtypes	Kunstmatige gronden - bebouwd
Potentiële bodemerosie	Geen erosie door de verharding/bebouwing
Huidig gebruik en verstoringen	Volledig verhard en bebouwd, uitgegraven grond voor kelders
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Gemiddelde hoogte ca. 5.3 m TAW voor het projectgebied
Hydrografie	IJzerbekken (deelbekken Gistel-Ambacht)

1.2.1.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het projectgebied bevindt zich in Stedelijke gebieden en havengebieden volgens de traditionele landschappenkaart.

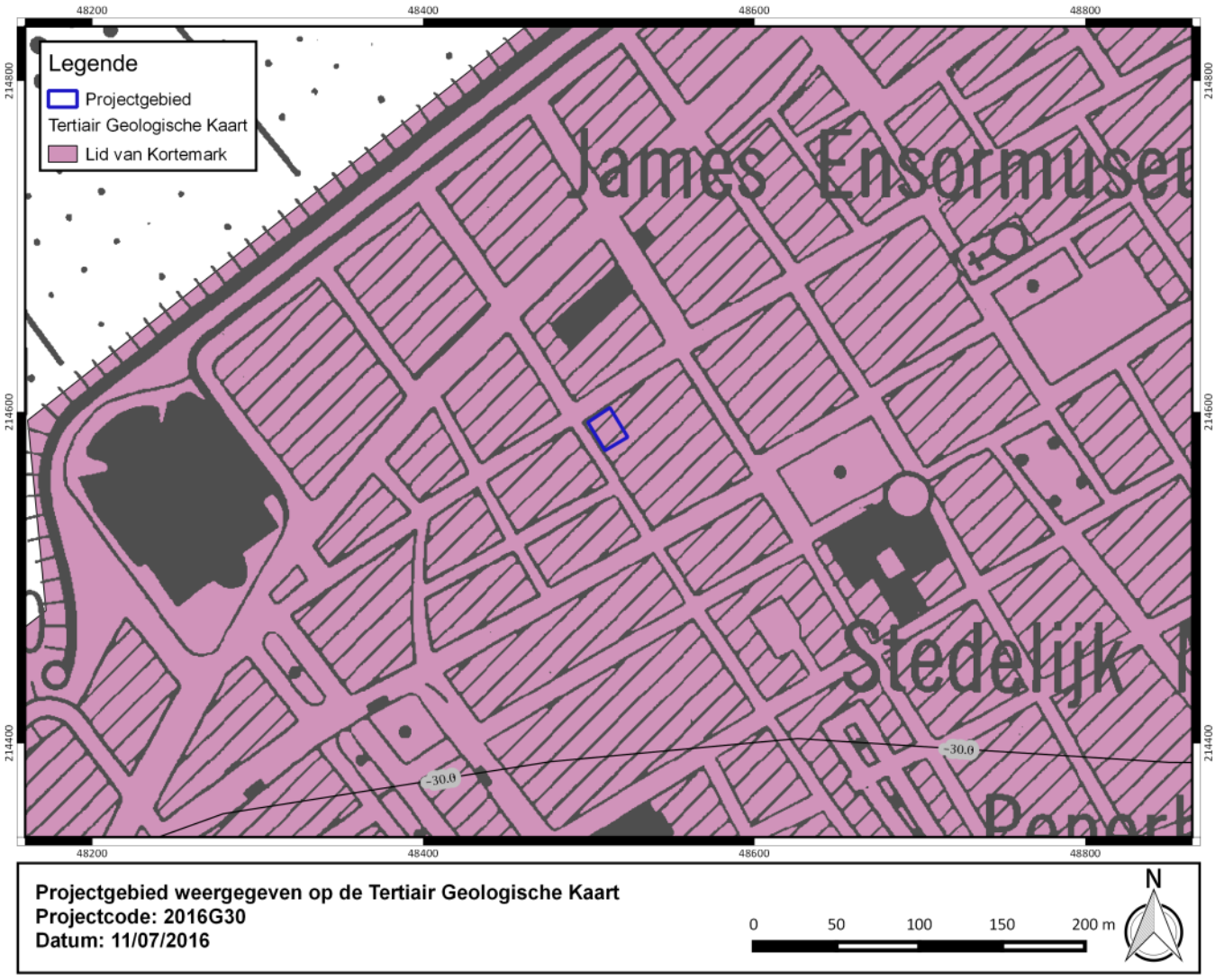

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de traditionele landschappenkaart (bron: Geopunt).

1.2.1.2 Geologie

1.2.1.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in de Formatie van Tielt. Dit is een mariene eenheid die over het algemeen bestaat uit zeer fijn zand bovenaan en naar onderen toe overgaat in een zeer-fijnzandige grove silt. De formatie wordt onderverdeeld in twee leden; van oud naar jong: het Lid van Kortemark en het Lid van Egem.
Het projectgebied bevind zich in het Lid van Kortemark. Het bestaat uit een grijze tot groengrijze, zeer fijnzandige grove silt die naar het westen toe geleidelijk overgaat in een silteuze klei. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf. De silteuze klei is moeilijk te onderscheiden van de klei van de onderliggende Formatie van Kortrijk. De overgang tussen de Formatie van Kortrijk en het Lid van Kortemark is geleidelijk waardoor de grens moeilijk vast te leggen is. De foutmarge kan oplopen tot 10 m.[6]

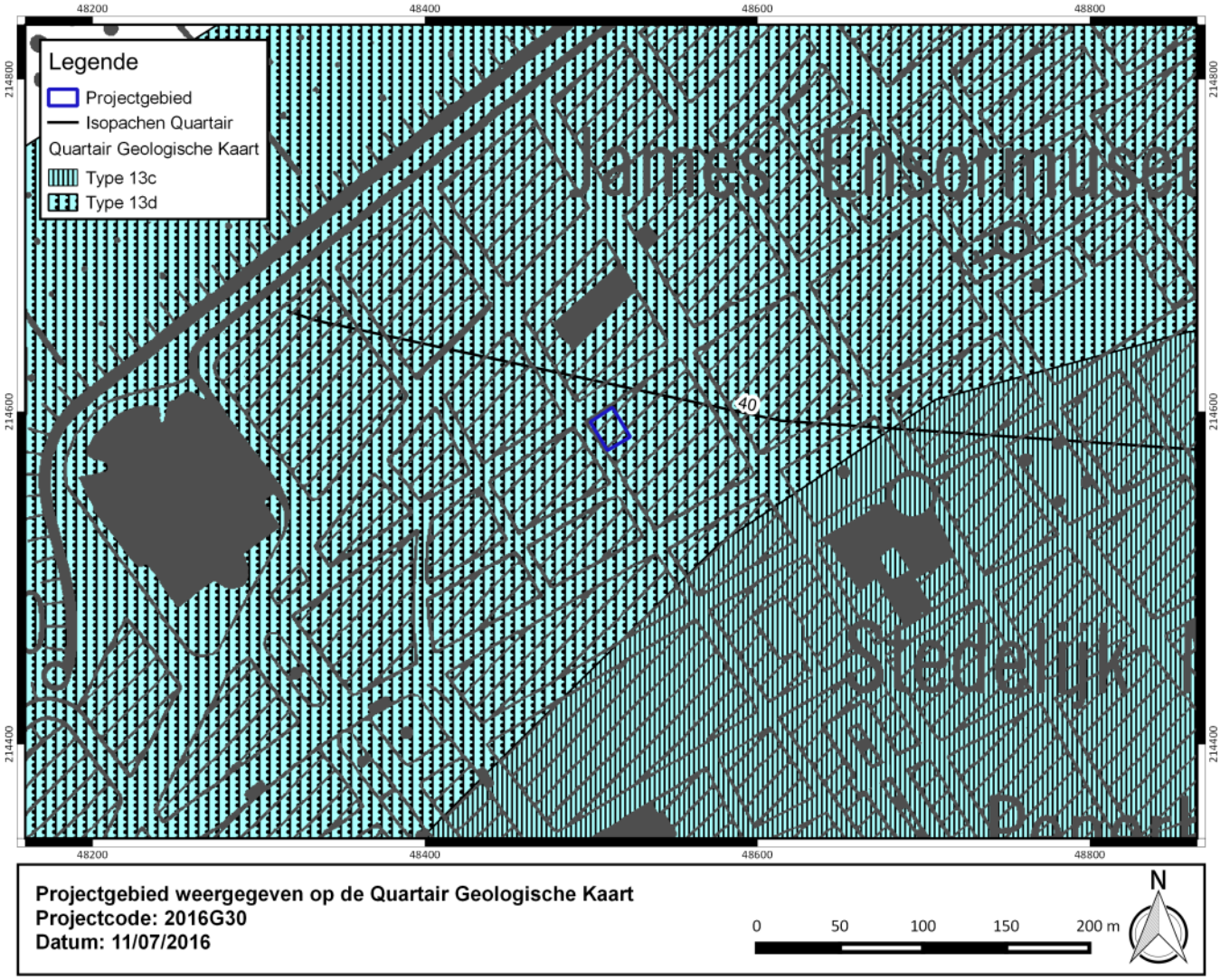

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

[6] JACOBS E.A. 2002.

1.2.1.2.2 Quartair

Het projectgebied ligt vlak bij de kustlijn waarbij voornamelijk getijdenafzettingen en eolische afzettingen aanwezig zijn. Dit wordt bevestigd door de aanwezigheid van **Type 13d**. Dit type bestaat uit een basisafzetting van getijdenafzettingen (marien en estuarien) van het Eemiaan (Laat-Pleistoceen, 126 ka - 11,7 ka).
Daarboven is een pakket fluviatiele afzettingen uit het Weichseliaan aanwezig.
Boven deze fluviatiele laag kan er een pakket eolische afzettingen aanwezig zijn van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen bestaande uit fijn zand. Deze eolische afzetting is afgezet tijdens de laatste ijstijd wanneer het Noordzeebekken droog lag. Deze eolische afzetting kan ook eventueel hellingsafzettingen bevatten.
Volgend op deze eolische afzetting is een jonger pakket getijdenafzettingen aanwezig (marien en estuarien) van het Holoceen.
De toplaag bestaat uit zandige eolische afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). Dit is de typische duinafzettingen die voorkomen aan de kustvlakte.

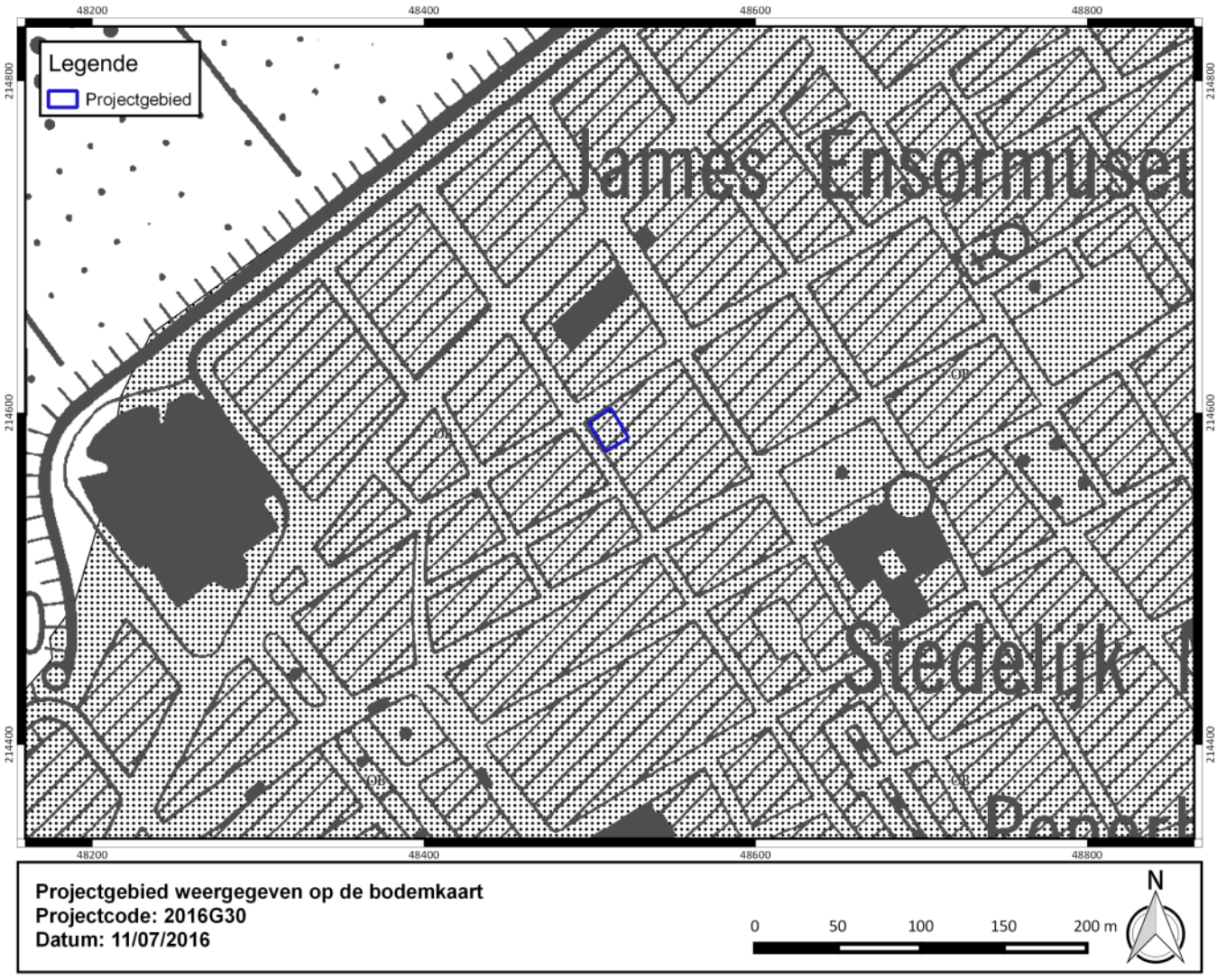

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.2.1.3 Bodem

1.2.1.3.1 Bodemtypes

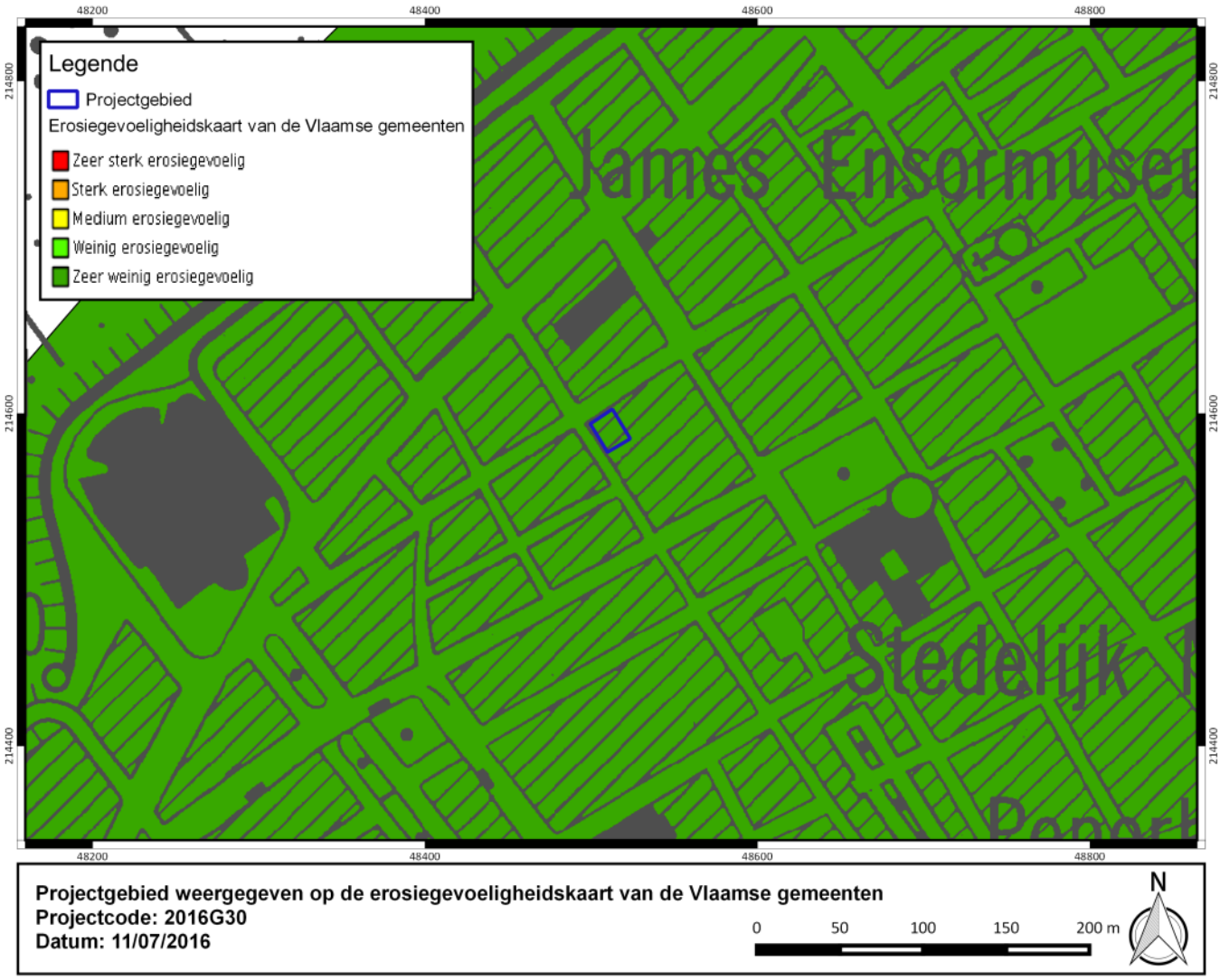
De bodemclassificatie gebeurt aan de hand van een lettercode die ten minste een textuurklasse, een drainageklasse en een profielontwikkeling bevat.
De bodemkaart biedt weinig meerwaarde in en nabij het projectgebied doordat de volledige dijk bebouwd is. De bodem wordt dan ook geclassificeerd als kunstmatige grond – bebouwd (**OB**).
Kijkende naar de ligging van het projectgebied zal de aanwezige bodem hoofdzakelijk een zandige bodem zijn.

Figuur 10: Projectgebied weergegeven op de bodemkaart (bron: Geopunt).

1.2.1.3.2 Bodemerosie

De erosiegevoeligheid van de gemeente Oostende is zeer weinig erosiegevoelig. Gezien de huidige toestand waarbij alles in en rondom het projectgebied bebouwd is, zal er geen erosie optreden.
Wanneer deze vlakte niet bebouwd is, dan is de erosiegevoeligheid een stuk hoger. Zo zal er sterke erosie zijn door eolische werking waarbij de duinen zich landinwaarts verplaatsen en grote delen wegblazen. Ook naargelang het zeespiegelniveau kan door getijdewerking erosie optreden.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de erosiegevoeligheidskaart van de Vlaamse gemeenten (bron: Geopunt).

1.2.1.4 Huidige gebruik en verstoringen

Alles in en rondom het projectgebied is momenteel bebouwd of verhard. Deze bebouwing kan worden gezien op de orthofoto, hieronder toegevoegd (Figuur 12). In het jaar 1990 is de grond uitgegraven voor de constructie van de kelder van de huidige bebouwing. De diepte van de kelder bedraagt min. 3.36m, incl. vloerplaat (zie ook 1.1.1).[7]

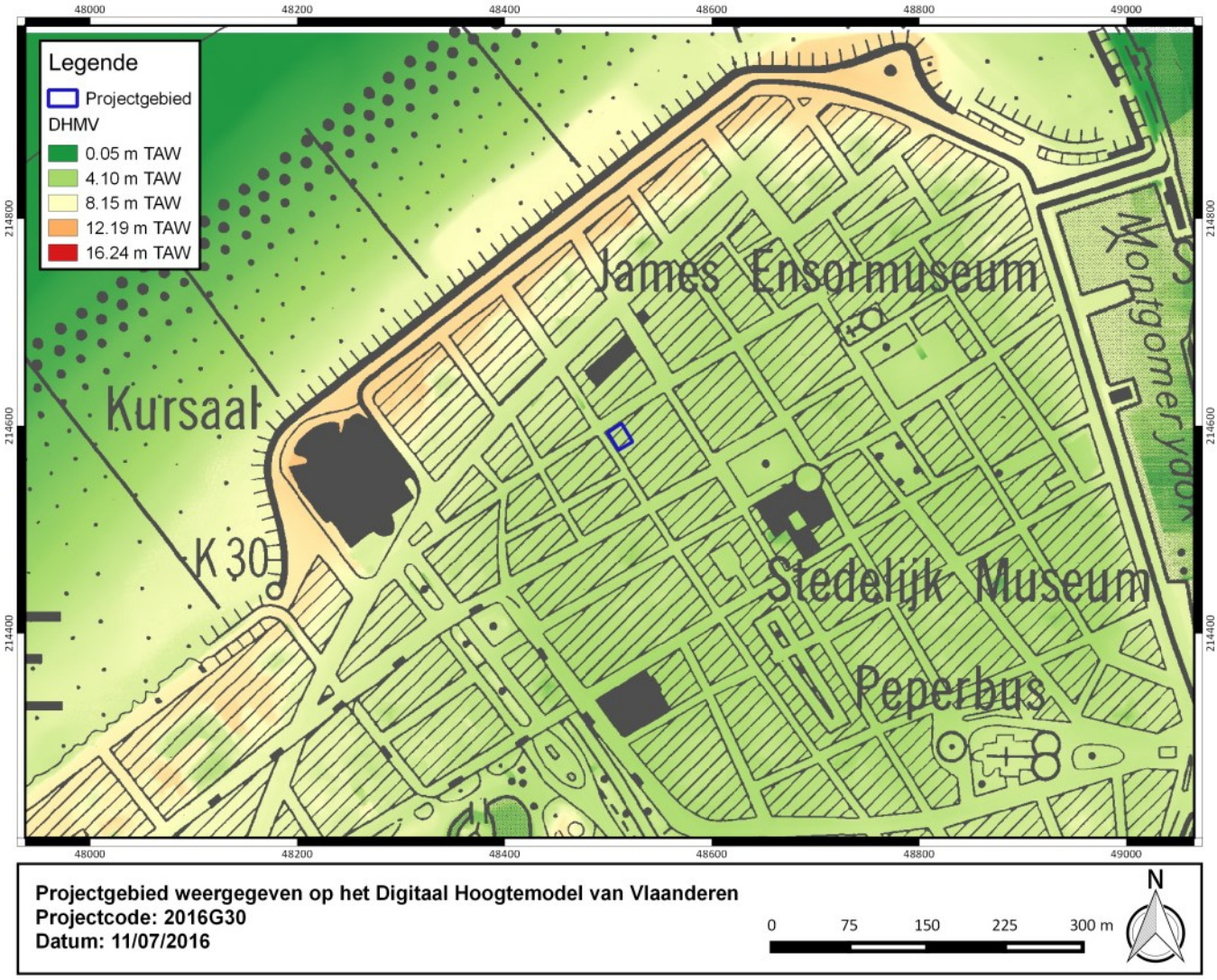

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de meest recente middenschalige orthofoto (winter) (bron: Geopunt).

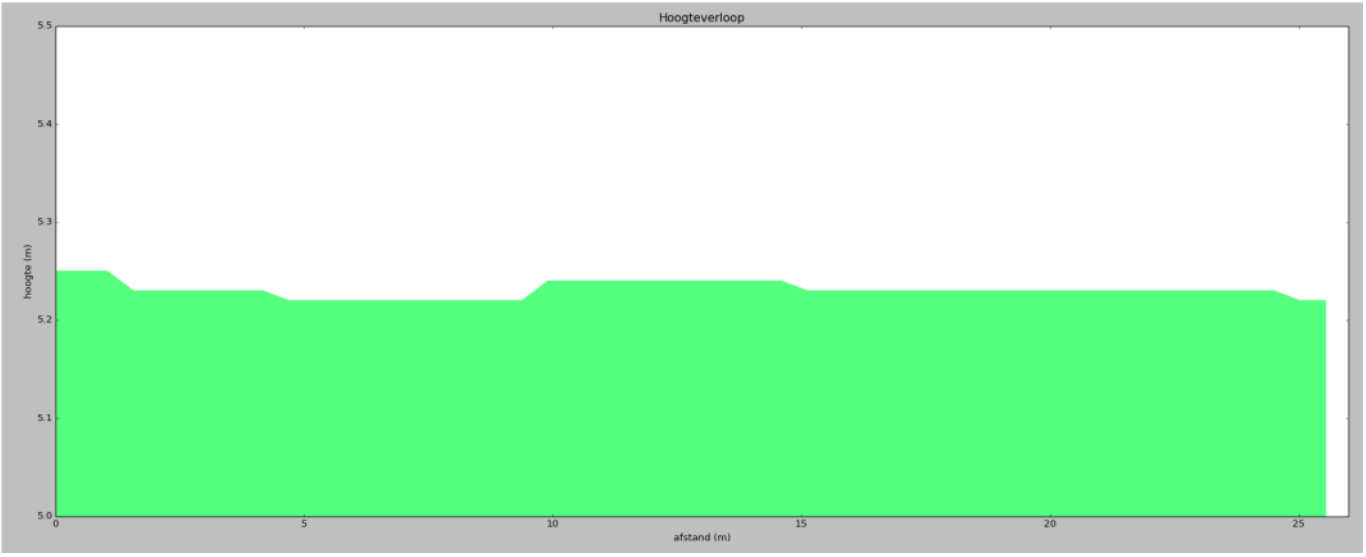
[7] Informatie verkregen van de opdrachtgever.

1.2.1.5 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

De gemiddelde hoogte rondom het projectgebied is ca. 4 m TAW. Dit is de algemene hoogte van de kustvlakte achter de duinen. Aan de noordwest zijde van het projectgebied is de dijk te herkennen aan de band met licht rode kleur en ligt tussen de 8 en 12 m TAW.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

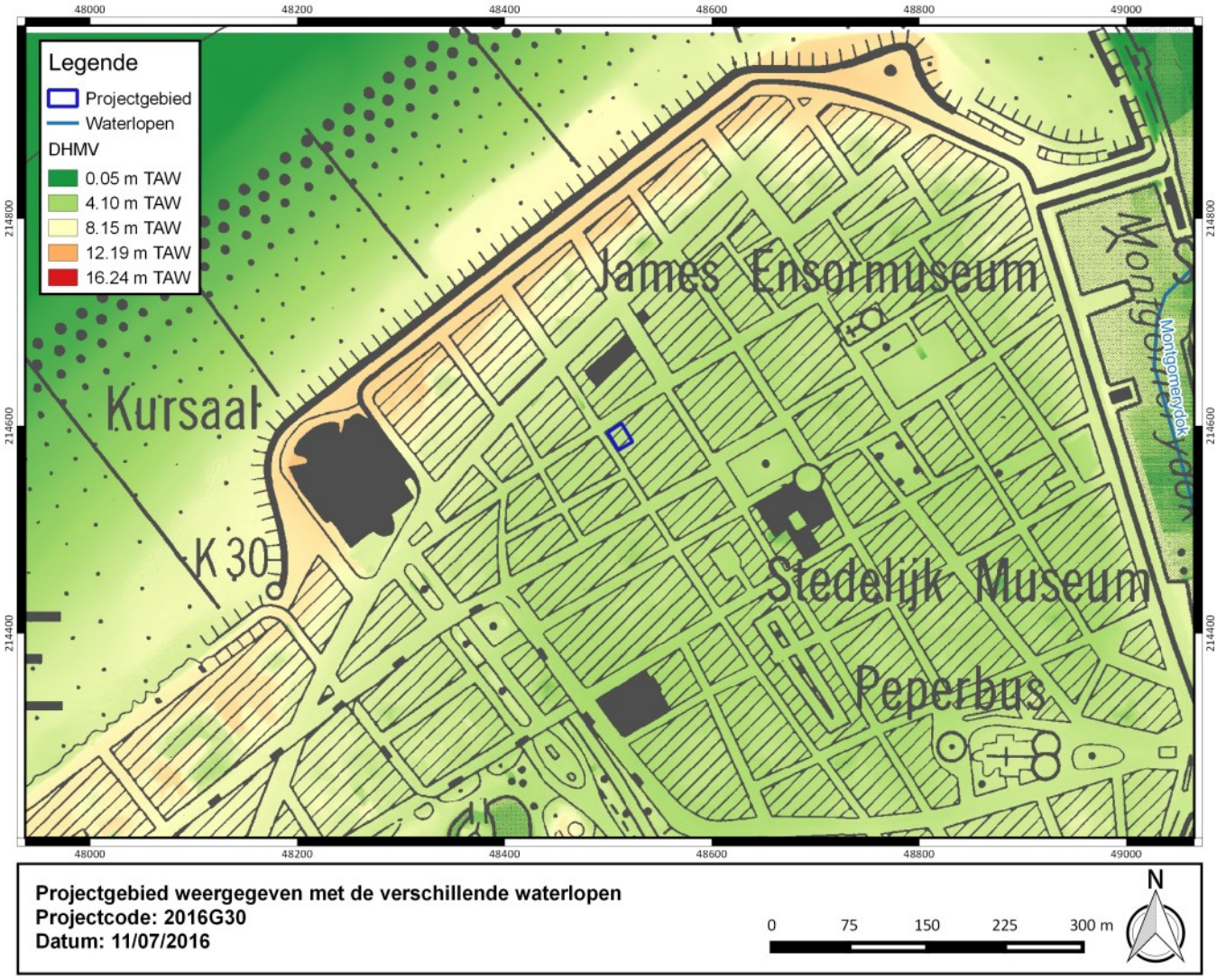
Figuur 14: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn aangeduid op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

Figuur 15: Profiellijn van het hoogteverloop aangeduid in het projectgebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (bron: Geopunt).

1.2.1.6 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het IJzerbekken met als deelbekken Gistel-Ambacht. Het IJzerbekken heeft een oppervlakte van ca. 1 365 km² of 10% van het Vlaamse grondgebied. Ten oosten van het projectgebied komt het Montgomerydok voor.

Figuur 16: Projectgebied weergegeven met de verschillende waterlopen en het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen op de achtergrond (bron: Geopunt).

1.2.2 Gekende archeologische waarden

1.2.2.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.2.2.1.1 Historische achtergrond

1.2.2.1.1.1 Historische achtergrond algemeen

De stad Oostende werd gesticht in 1266/1267 door gravin Margaretha van Constantinopel. De stichting van de stad op het oostelijk uiteinde van Testerep -vandaar de benaming *Oost-einde*- dient gezien te worden binnen de stichting van verschillende kleinere grafelijke markt- en havensteden langs de Noordzee.
De Sint-Vincentiusstormvloed van 1394 slokte de oorspronkelijke stad grotendeels op, samen met delen van Mariakerke en Walraversijde (Figuur 18). Gezien de ligging van Oostende op duingronden en vlakbij de zee, was ze nauwelijks beschermd tegen stormvloeden. Enkel de zuidkant van de oorspronkelijke stad en enkele huizenblokken, gescheiden door de stadsgrachten, bleven bewaard. Op het einde van de 16de eeuw verdween ook dit stadsdeel in de zee.
In 1395 vorderde hertog Filips de Stoute het besluit uit dat Oostende landinwaarts heropgebouwd moest worden. De zuidelijke grens van deze uitbreiding, ook 'Nieuwe Stad' of 'Nieuw Schependom' genoemd, werd verlegd van waar nu de Van Iseghemlaan ligt naar de "Zuiddijk", waar nu de Vindictivelaan is gelegen. De nieuwe stad werd gekenmerkt door een systematisch, dambordvormig stratenpatroon en een centrale marktplaats, zoals afgebeeld op de kaart van Deventer uit het midden van de 16de eeuw (Figuur 17). De nieuwe marktplaats, gedomineerd door een schepenhuis en hal, bevond zich ongeveer ter hoogte van het huidige Wapenplein. In het zuidelijk deel van de stad, op een hogergelegen zone, werd vanaf 1434 een nieuwe Sint-Pieterskerk gebouwd. De 'peperbusse' vormt het enige overblijfsel van deze kerk. Verder werd de nieuwe stad voorzien van een sterke zeedijk en van een haven. Deze haven situeerde zich, zoals afgebeeld op het stadsplan van Jacob van Deventer, ten zuiden van de oude stad. De haveningang was ten westen van de nieuwe stad gesitueerd, ongeveer ter hoogte van de IJzerstraat en de Kemmelbergstraat[8]. De havengeul verliep verder oostwaarts onmiddellijk ten noorden van de Van Iseghemlaan. Dankzij de haven kon Oostende zich in de tweede helft van de 15de eeuw ontwikkelen tot een bloeiende zeehaven. De havendijk lag ten zuiden van de Van Iseghemlaan, op de locatie van de voormalige dijk die de nieuwe stad moest beschermen.

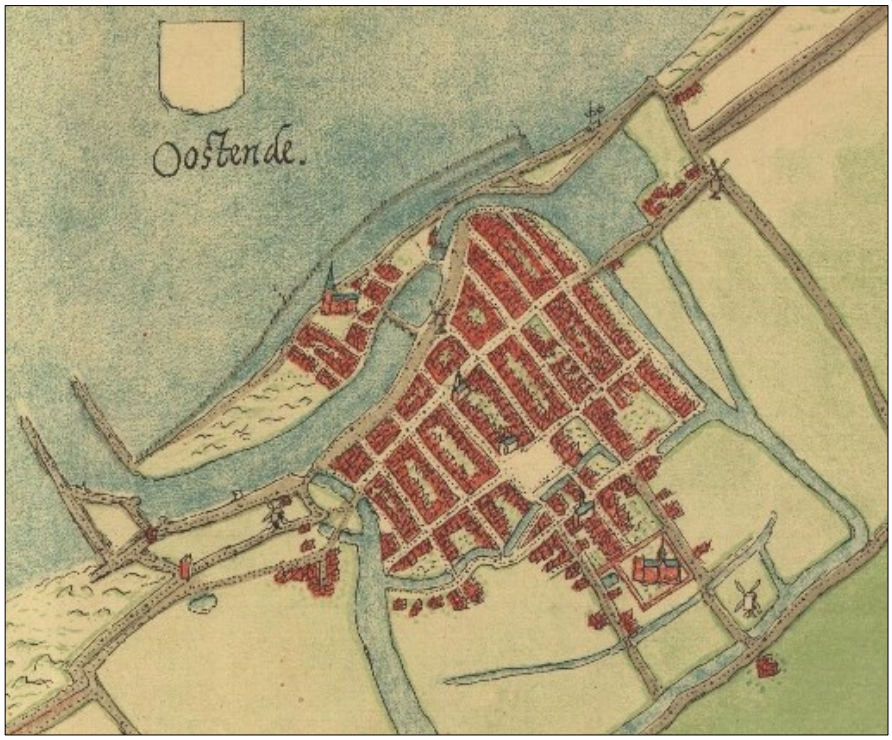
Vanaf 1572 wordt Oostende een militaire stad[9]. Noordelijke opstandelingen bouwden rondom de stad houten palissades en stadspoorten De eerste bastions werden opgeworpen in 1578. Tegenover de binnenhaven werden kaaipoorten aangebracht en alle woningen buiten de vestingen werden afgebroken. In 1584 ontstond de oostelijke havengeul, die nog steeds gebruikt wordt als haveningang, toen de prostentanten de zeedijk en de duinen ten oosten van de stad doorstaken en het land onder water zetten. Vanaf 1596 werd een gebastioneerde verdedigingsgordel rond de stad voltooid volgens het oud-Italiaanse vestingssysteem[10]. Vanaf 1600 werden er rond de stad verschillende forten gebouwd, waarin de Spaanse belegeraars zich verschansten.

Tijdens het Beleg van Oostende (1601-1604) werd de stad volledig vernield en vielen aan beide zijden honderdduizend doden. Naarmate de verovering van de stad vorderde, werden binnen de stadsmuren nieuwe verdedigingswerken opgetrokken. Vijf plannen, opgemaakt na 1604, illustreren de aanleg van de opeenvolgende "afsnijdingen", naarmate de vijand meer terrein won.

[8] Voor de aanleg van de haven werd de zeedijk ongeveer ter hoogte van de IJzerstraat , ten westen van het casino, doorgestoken. De binnenhaven was m.a.w. gelegen ter hoogte van de huidige Van Iseghemlaan, op de plaats van de vroegere getijdengeul. Later slibde de haven toe en raakte deze in onbruik. De huidige haveningang dateert uit de 16de eeuw en is ontstaan tijdens het Beleg van Oostende (ZEEBROEK & PIETERS 2004, 2-3). In het tussentijdse opgravingsrapport uit 2004 wordt melding gemaakt van de mogelijke aanwezigheid van laatmiddeleeuwse en/of vroegmoderne schepen in de buurt van het casino (ZEEBROEK & PIETERS 2004, 3).
[9] ZEEBROEK & PIETERS 2004, 3-4.
[10] ZEEBROEK & PIETERS 2004, 4.

Figuur 19 toont Oostende net vóór het bouwen van de "nieuwe wal". Ondanks het feit dat deze wal nog aangelegd dient te worden, wordt deze toch reeds aangeduid d.m.v. een stippellijn. Het plan in de rechterbovenhoek toont de stad bij de laatste bestorming van 16-17 juni. De legende bevat o.a. de zuidelijke ingang van de nieuwe havengeul (1), barakken voor de talrijke regimenten soldaten (7), de markt (10), de Oostpoort (11), de vernielde brug aan de Westpoort (23), enz. Nummer (9) toont de geblindeerde overgangen op alle kruispunten van de Langestraat. De Langestraat had zwaar te lijden onder de "Grote Kat": het Spaanse bolwerk opgetrokken tegenover de oude haveningang. De tweede afsnijding is nog niet opgetrokken, maar wel reeds aangeduid op het plan.

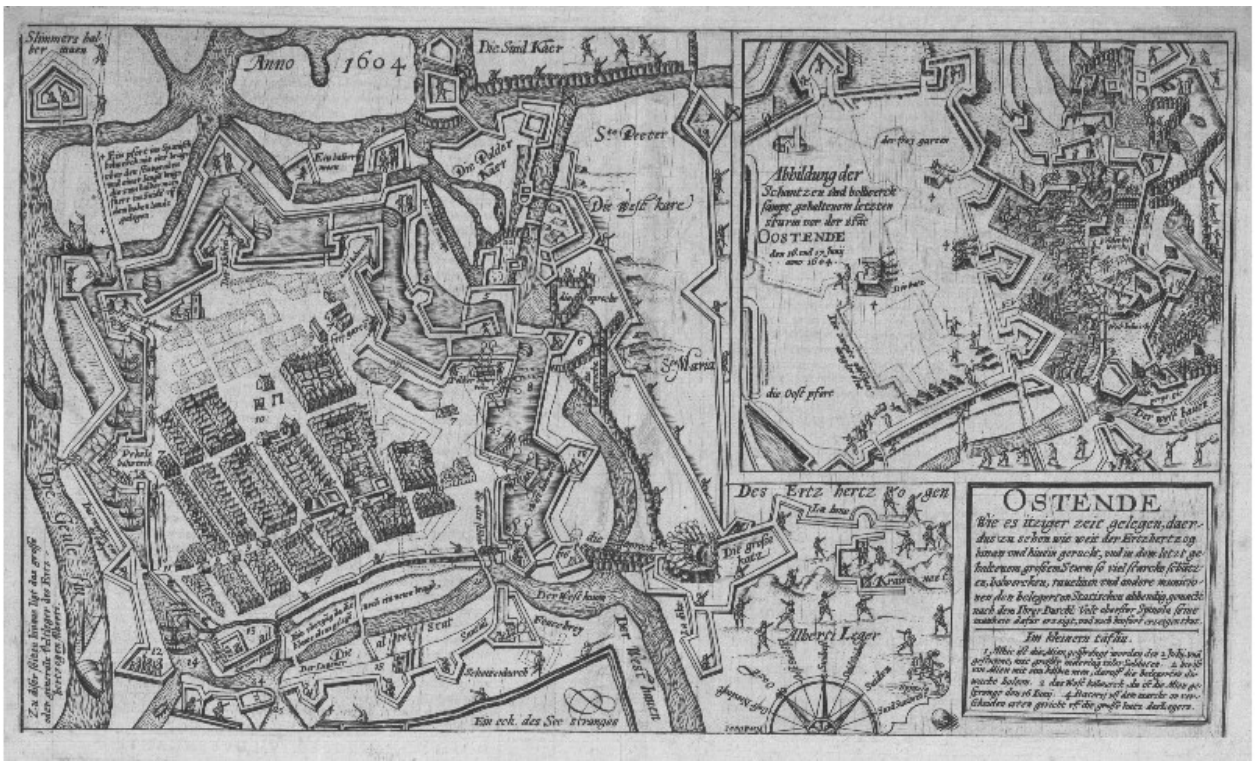
Figuur 20 geeft de twee voltooide afsnijdingen weer. Op dit plan wordt ook de derde afsnijding en zelfs een vierde -in stippellijn- in het Nieuw Troje afgebeeld.

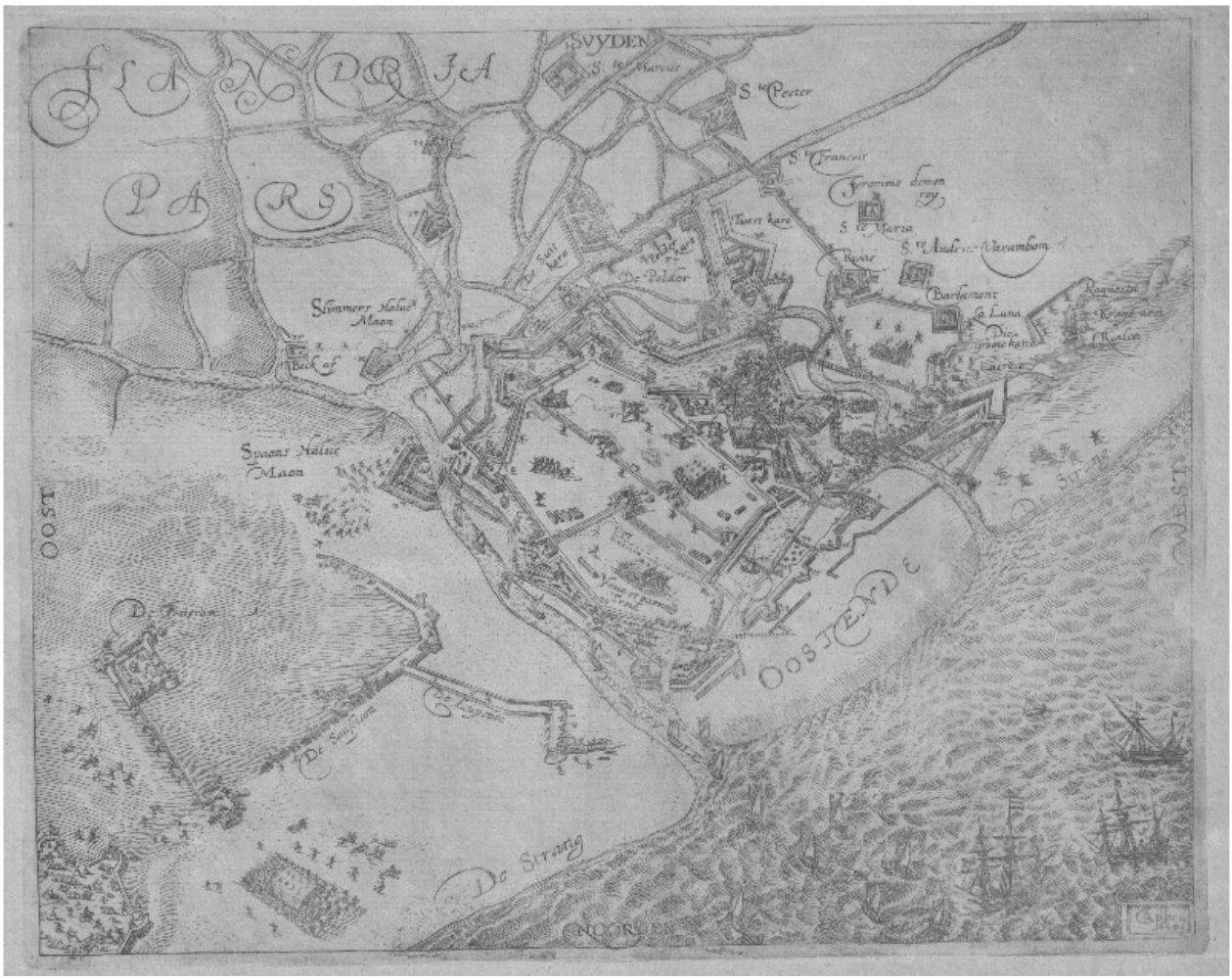
Figuur 17. Figuratief plan van de stad en omgeving (ca. 1560), opgemaakt door Jacob van Deventer, op bevel van keizer Karel en Filips II. (SAO: KP/G0021, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14907&pg=1#)

Figuur 18. Verklarend plan bij het plan van Jacob van Deventer, met overtekening van het stadsplan op het einde van de 19de eeuw. (SAO: KP/F0024, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#)

Figuur 19. Figuratief plan van de stad en de omgeving voor het bouwen van de "nieuwe wal" (reeds uitgestippeld). (SAO: KP/F0013, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#)

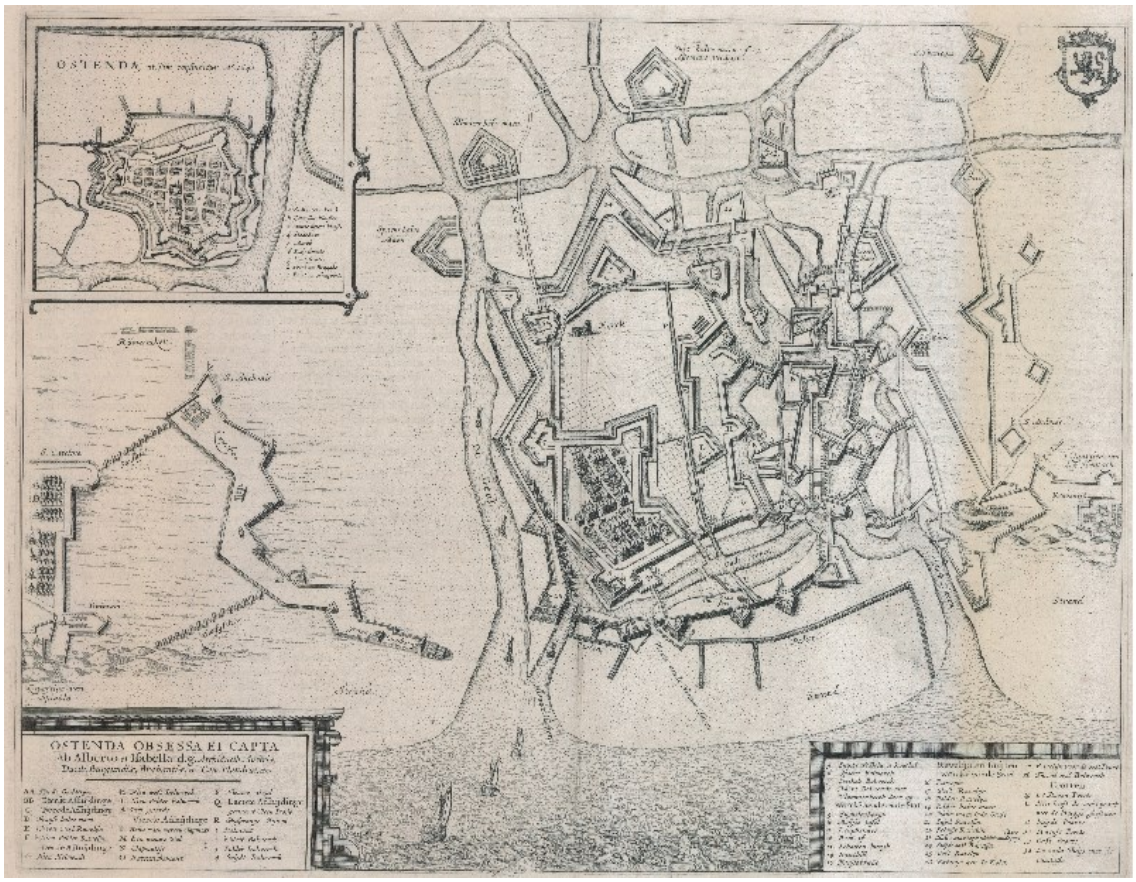

Figuur 20. Figuratief plan van de stad en omliggende tijdens de laatste aanval op de derde afsnijding (1604). (SAO: KP/F0002, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#)

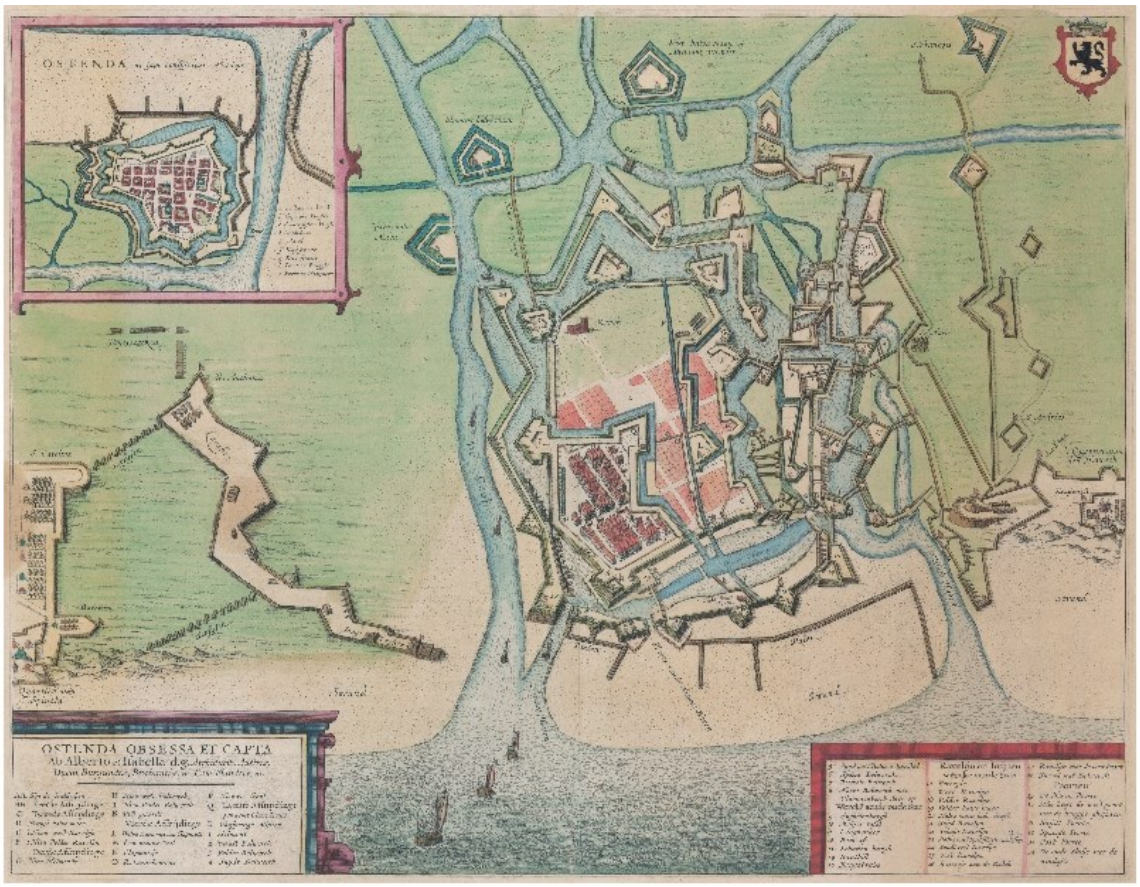
De "derde" afsnijding is terug te vinden op het plan dat in het werk van Sanderus gepubliceerd is (Figuur 21 en Figuur 22). De kerk wordt op dit plan correcter afgebeeld dan op de vorige afbeelding, waar de afsnijding ten oosten van de kerk is afgebeeld. Op het voorbeeld wordt ter hoogte van het Nieuwe Troje een intensieve bebouwing weergeven, wat toch vrij onwaarschijnlijk is voor een zone die reeds zo lang belegerd werd. Toch menen onderzoekers dat dit voor de latere fase van het beleg één van de betere plannen is.
Figuur 23 geeft de vestingen weer, die gebouwd zijn in 1604: de "nieuwe wal", met drie bastions en verschillende halve manen, lopend van de oude stad naar de verdedigingswal tussen het zuidwest- en het zuidbastion. Dit correspondeert ongeveer met de huidige Aartshertoginnestraat, Hertstraat en Belpairestraat tot aan de oude dokken. Ook de "laatste afsnydinge" die enkel het stadsdeel ten noord-oosten van de nieuwe markt omvatte en ook wel het "Nieuwe Troje" werd genoemd, is afgebeeld. Tussen deze twee afsnijdingen komen weinig huizen voor, omdat deze zone grotendeels verwoest was. Ook de twee verbindingen tussen de nieuwe geul en de stad zijn getekend.
Figuur 24, uit het werk van J. Pasquini. toont opnieuw verschillende geblindeerde overgangen op alle kruispunten van de huidige Langestraat (legende, nr. 49).
Deze figuren tonen duidelijk aan dat de topografie van de binnenstad door de jarenlang belegering ingrijpend gewijzigd werd.

Na de overgave van de stad in 1604, werd de stad heropgebouwd onder aartshertogen Albrecht en Isabella. Het geometrisch stratenpatroon van de stad werd behouden en ook de perceleringsstructuur uit de 15de eeuw werd doorgetrokken tot aan het Helmontbolwerk[11]. De aarden versterkingen die deel uitmaakten van de afsnijdingen in de binnenstad werden kort na het beleg verwijderd.
Tijdens de tweede helft van de 17de eeuw krijgt Oostende een verdedigingssysteem, naar model van Vauban. Naar aanleiding van het beleg van 1706 werd het westelijk front zeer goed uitgebouwd. Ook onder het Franse (1794-1814) en het Hollandse bewind (1814-1830) gebeurden nog heel wat vestingbouwkundige aanpassingen. In 1865 werd Oostende ontheven van zijn militaire functie.

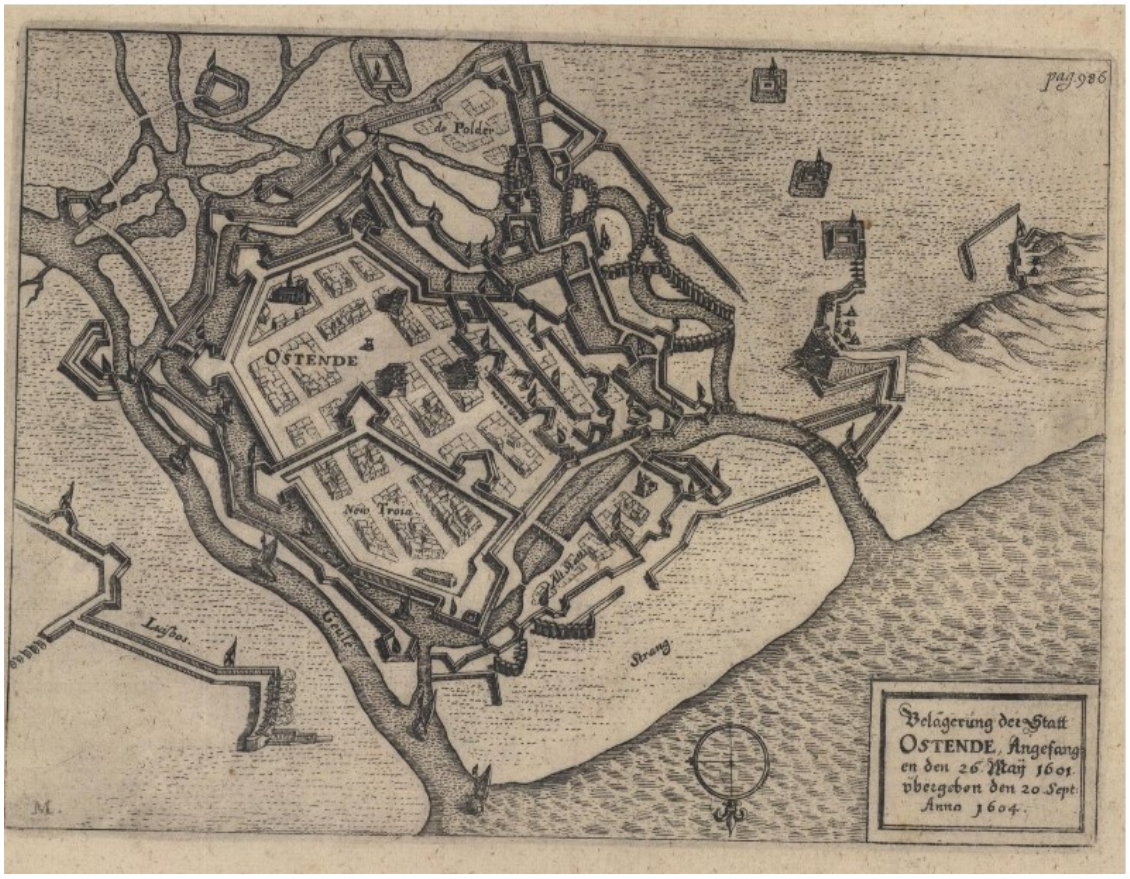
[11] ZEEBROEK & PIETERS 2004, 5.

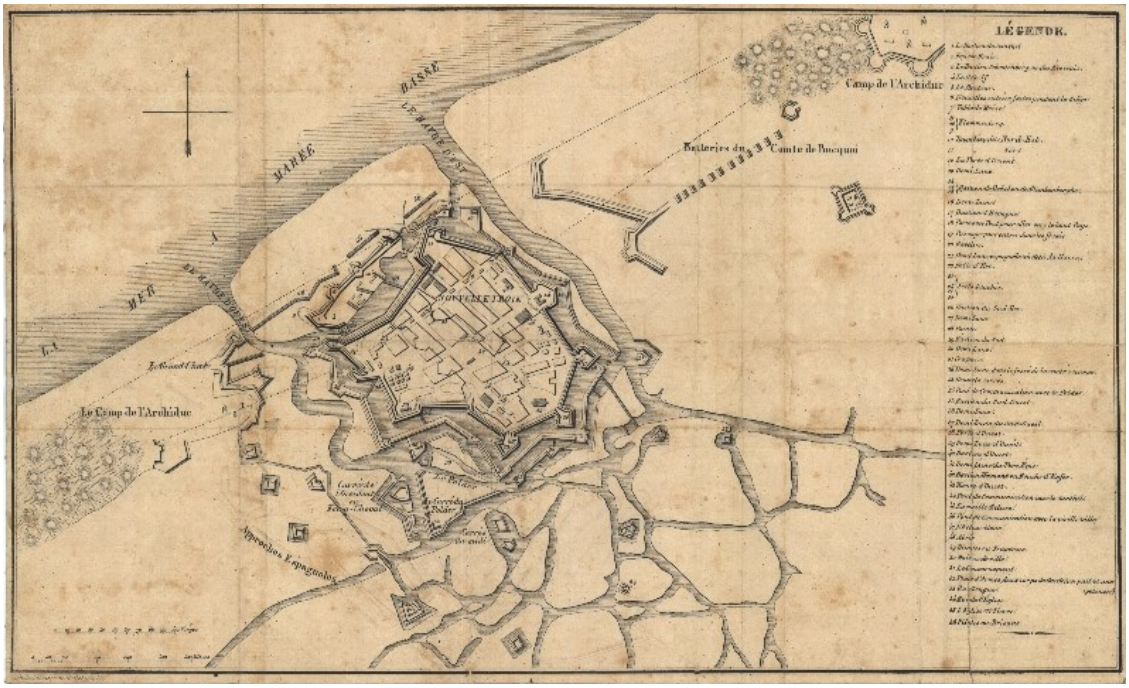
Figuur 21. Fragmentopname van de kaart van Sanderus: Klein Troje of de Laatste Afsnijding. (SAO: KP/H0098, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#)

Figuur 22. Figuratief plan van de heropgebouwde stad in 1641. In de bovenste hoek links is er een klein figuratief plan van de heropgebouwde stad in 1641. (SAO: KP/H0094, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#)

Figuur 23. Grondplan van de stad en de omgeving met de in 1604 nieuw gebouwde vestingen.
(SAO: KP/G0005, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#)

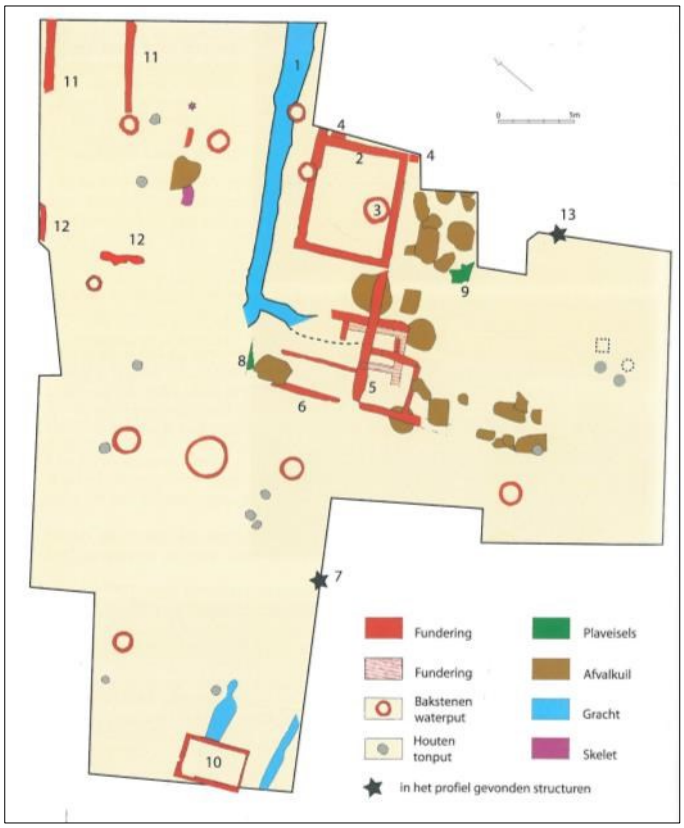

Figuur 24. Grondplan van het beleg (1601-1604).
(SAO: KP/G0078, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14942&pg=1#)

1.2.2.1.1.2 Historische achtergrond specifiek

Figuur 25. Situering van de site Van Iseghemlaan en het huidig plangebied (PIETERS E.A. 2005, 9)

Figuur 26. Algemeen plan met de belangrijkste sporen op de site Van Iseghemlaan (PIETERS E.A. 2005, 46)

Ten noorden van het huidig plangebied ligt de site Van Iseghemlaan I (CAI 77053) (Figuur 26, Figuur 25). Op deze site werden heel wat sporen aangetroffen, die voor de belegering van Oostende te situeren zijn[12]. Tot de oudste sporen behoort een ca. 0.5m dikke ploeg- en /of spitlaag. Deze werd eerder ook vastgesteld op het Mijnplein en de Kapucijnenstraat. Een groot deel van het vroeg 15de-eeuwse stadsdeel was m.a.w. voorheen in gebruik als agrarisch gebied.

Boven de ploeglaag werden verschillende bewoningssporen aangetroffen. Het gaat om funderingsresten, waterputten, plaveisels, afvalkuilen en (percelerings)grachten. Enkele van de funderingsresten behoren tot een gebouw met kelder, te dateren in het laatste kwart van de 16de eeuw. Mogelijk werd dit huis ontmanteld voor de aanleg van de nieuwe wal in 1604. Wat de gracht betreft, kon vastgesteld worden dat op de gedempte gracht een verharding tot stand gekomen was. Het tracé van dit pad had min of meer hetzelfde verloop als de Langestraat, die teruggaat tot het middeleeuwse stratennet van Oostende.

[12] PIETERS E.A. 2005, 41-72; ZEEBROEK & PIETERS 2004; ZEEBROEK & PIETERS 2005.

Figuur 27. De kaart van Sanderus geprojecteerd over de recente stadsplattegrond met aanduiding van de archeologische sites waar sporen van het beleg van Oostende 1601-1604 gevonden werden. Legende: 1. het Monacoplein; 2. De Van Iseghemlaan; 3. Mijnplein; 4. Het Peckels bolwerk aan de Visserskaai; 5. Het Spaans bolwerk aan de Visserskaai. (PIETERS E.A. 2005, 73).

De site Van Iseghemlaan lag, net zoals de site Monacoplein (CAI 77052), tijdens het beleg middenin een strategische zone (Figuur 27)[13]. De site situeerde zich immers op de noordwesthoek van de versterkte stad ter hoogte van de westelijke havengeul en ten zuiden van het oude stadsdeel. Dit verklaart het grote aantal versterkingen en verschansingen. In 1604 wordt in deze zone de tweede afsnijding of de nieuwe wal binnen de stad te liggen, zoals afgebeeld bij Sanderus. O.a. werd een 4.5m loopgracht aangesneden, die zich vermoedelijk achter de wallen van het Nieuw Helmondbastion bevond. Net naast de gracht werden 2 skeletten van jonge mannen aangetroffen. De begravingen zijn vergelijkbaar met de bijzettingen onder de Visserskaai en onder het Mijnplein[14].
Ten westen van de vermoedelijke loopgracht werd een deel van een wal aangesneden. Ten westen van de wal was een gedeelte uitgegraven waarin heel wat afval van wapentuig terechtgekomen was. Deze zone liep van aan de Hertstraat in de richting van de Christinasgraat, over een afstand van bijna 20m. Uit het onderzoek kon opgemaakt worden dat deze zone droog gebleven was en niet met water gevuld was. Bij de aanleg van afsnijdingen, zoals die van het Nieuw Helmond, werden niet alle grachten met water gevuld.
De hierboven vermelde sporen van het beleg, konden niet gelokaliseerd worden op de beschikbare opgravingsplannen.

[13] PIETERS E.A. 2005, 73-103.
[14] PIETERS E.A. 2005, 5.

Verder werden ook sporen aangetroffen, die dateren na het Beleg van Oostende en die in verband te brengen zijn met de heropbouw van de stad[15]. Het gaat om tonputten en bakstenen waterputten, alsook resten van bakstenen gebouwen, afvalkuilen en greppels.

Tenslotte dient nog vermeld te worden dat de Christinastraat vroeger de Kerremelkstraat of de Keernemelkstraat was[16]. Pas in de 19de eeuw krijgt de straat zijn huidige benaming[17].

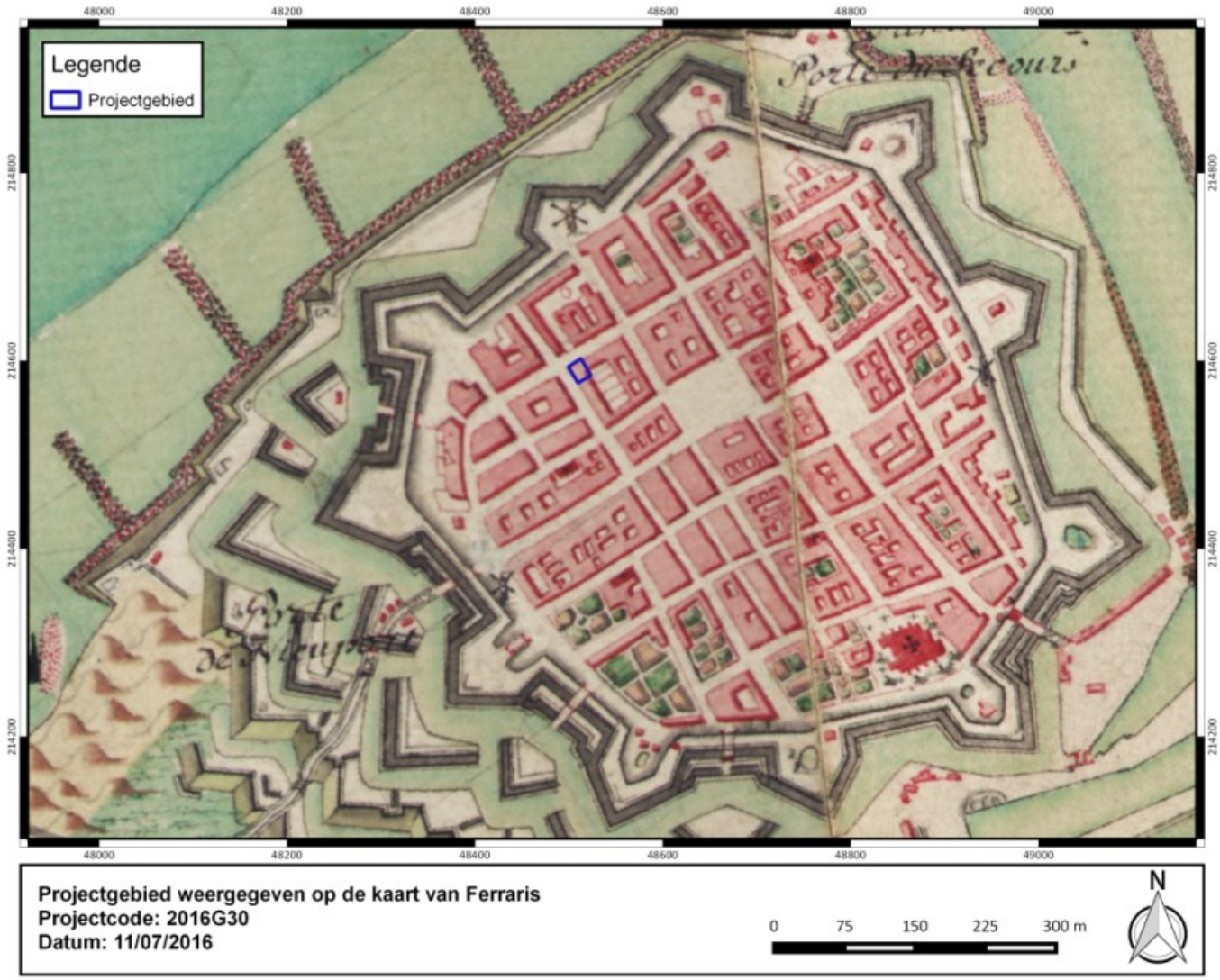
1.2.2.1.2 Historische kaarten

Tabel 2: Overzicht van de historische situatie van de historische kaarten.

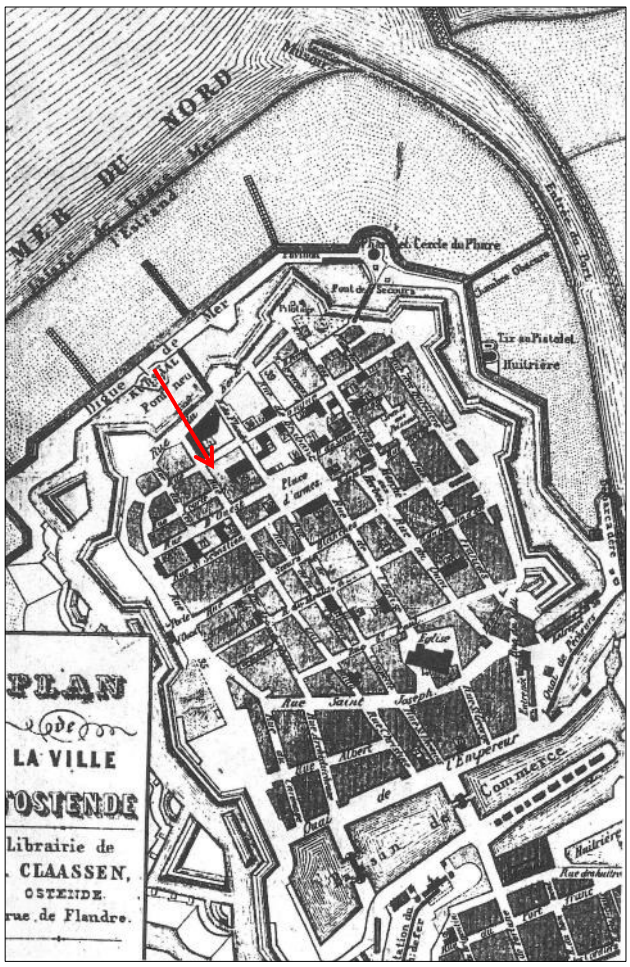
Bron	***Jaartal***	***Historische Situatie***
Stadsplan van Jacob van Deventer	Ca. 1560	Cfr. beschrijving 2.2.2.1.1.1. Nieuwe stad, landinwaarts heropgebouwd. Oude stad situeert zich ten noorden van de nieuwe haven.
Verklarend plan bij het plan van Jacob van Deventer, met overtekening van het stadsplan op het einde van de 19de eeuw.	Ca. 1890	Cfr. beschrijving 2.2.2.1.1.1. Duidelijk zichtbaar dat grootste deel van de oude middeleeuwse stad in de zee verdwenen is.
Figuratief plan van de stad en de omgeving voor het bouwen van de “nieuwe wal”	Ca. 1604	Cfr. beschrijving 2.2.2.1.1.1. Het plan toont Oostende net voor de bouw van de nieuwe wal. Deze wordt wel reeds weergegeven d.m.v. stippellijn.
Figuratief plan van de stad en omliggende tijdens de laatste aanval op de derde afsnijding	Ca. 1604	Cfr. beschrijving 2.2.2.1.1.1. Het plan toont 2 voltooide afsnijdingen. Ook de derde afsnijding en zelfs een vierde in het Nieuw Troje worden afgebeeld.
Fragmentopname van de kaart van Sanderus: Klein Troje of de Laatste Afsnijding.	1604+1641	Cfr. beschrijving 2.2.2.1.1.1. Het plan toont de derde afsnijding. Intensieve bebouwing ter hoogte van Nieuw Troje.
Figuratief plan van de heropgebouwde stad in 1641.	1604+1641	Cfr. beschrijving 2.2.2.1.1.1. Idem
Grondplan van de stad en de omgeving met de in 1604 nieuw gebouwde vestingen.	1604	Cfr. beschrijving 2.2.2.1.1.1. Het plan toont de vestingen gebouwd in 1604.
Grondplan van het beleg (1601-1604).	Ca. 1604	Cfr. beschrijving 2.2.2.1.1.1. Het plan toont de verschillende geblindeerde overgangen op alle kruispunten van de Langestraat.
Zgn. Ferrariskaart	1771-1778	Het plan toont de bebouwde 18de-eeuwse binnenstad
Atlas der Buurtwegen	1843-1845	Niet beschikbaar voor het projectgebied
Popp Kadasterkaarten	1842-1879	Niet beschikbaar voor het projectgebied
Plan gemaakt in opdracht van Librairie Claassen	1852-1862	Het plan toont de 19de-eeuwse binnenstad, met het onregelmatige bastion van de ijsput aan westelijke zijde.
Projectie van een recente kaart over een kaart van 1855	1855-2004	Het plan toont de locatie van het projectgebied t.o.v. de vestingswerken.

[15] PIETERS E.A. 2005, 6-9.
[16] ZEEBROEK & PIETERS 2004, 7.
[17] ZEEBROEK & PIETERS 2004, 7.

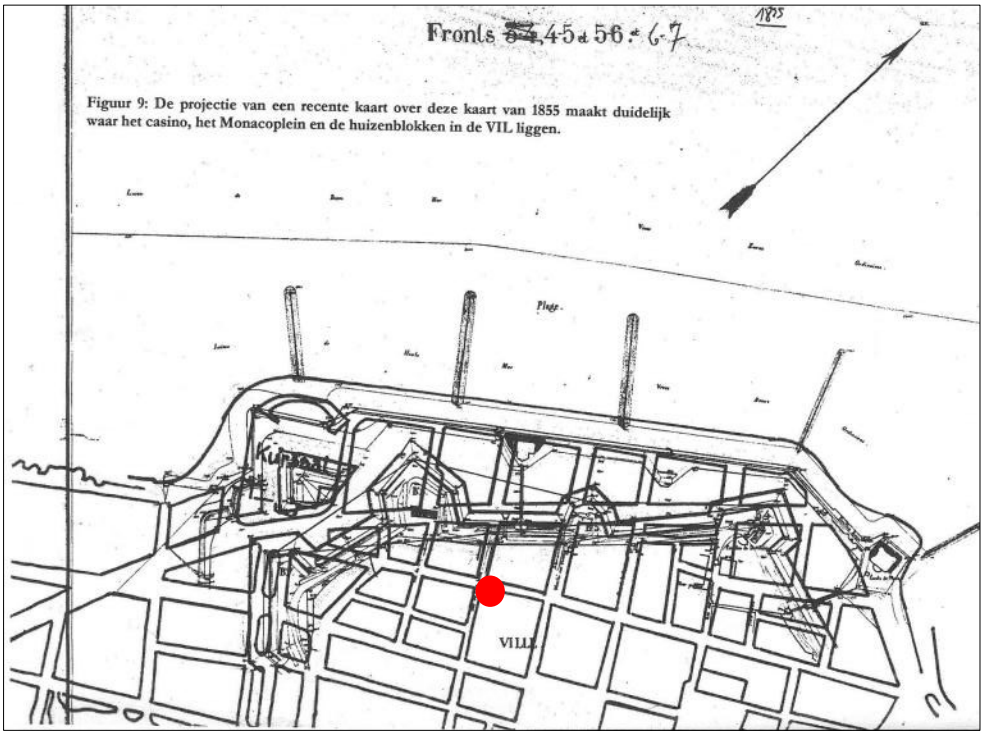
Plan van de uitbreiding van de stad in 1869	1869	Het plan toont de locatie van het projectgebied t.o.v. de vestingswerken, aangeduid in blauwdruk.
Luchtfoto	2015	Projectgebied situeert zich in een volledig gebouwde zone

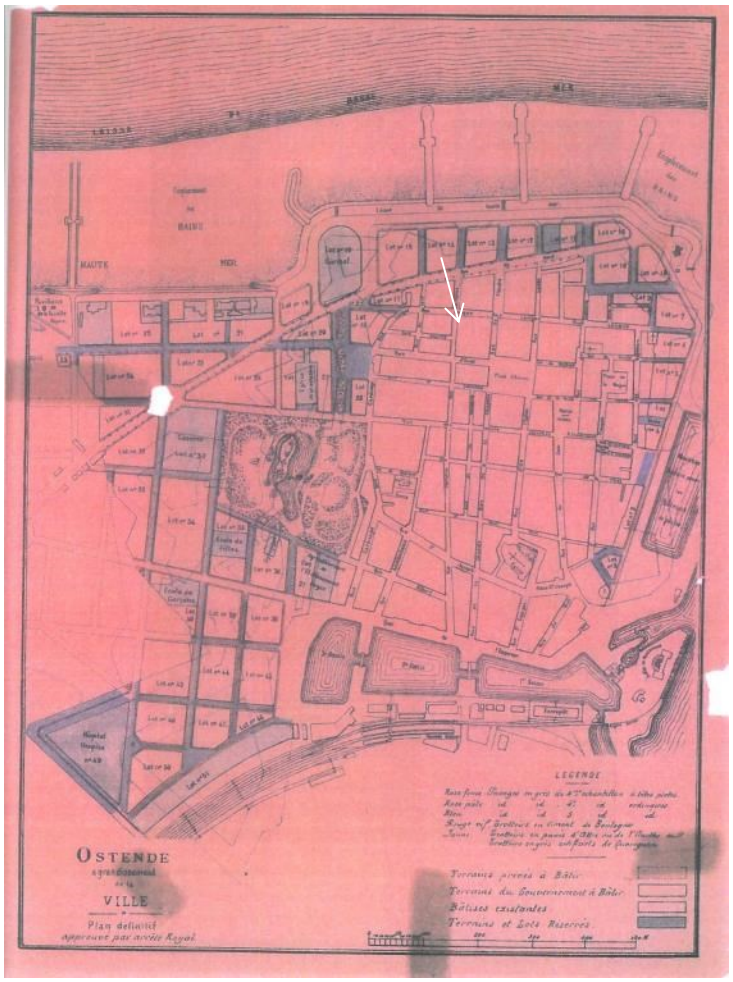
Figuur 28. Projectgebied aangeduid op de zgn. Kaart van Ferraris (1771-1778) (bron: geoportaal).

Figuur 29. Plan gemaakt in opdracht van Librairie Claassen, tussen 1852 en 1862 (ZEEBROEK & PIETERS 2004, figuur 7)

Figuur 30. Projectie van een recente kaart over een kaart van 1855 (ZEEBROEK & PIETERS 2004, figuur 9)

Figuur 31. Plan van de uitbreiding van de stad in 1869, met de versterkingen in blauwdruk aangeduid (ZEEBROEK & PIETERS 2004, figuur 10)

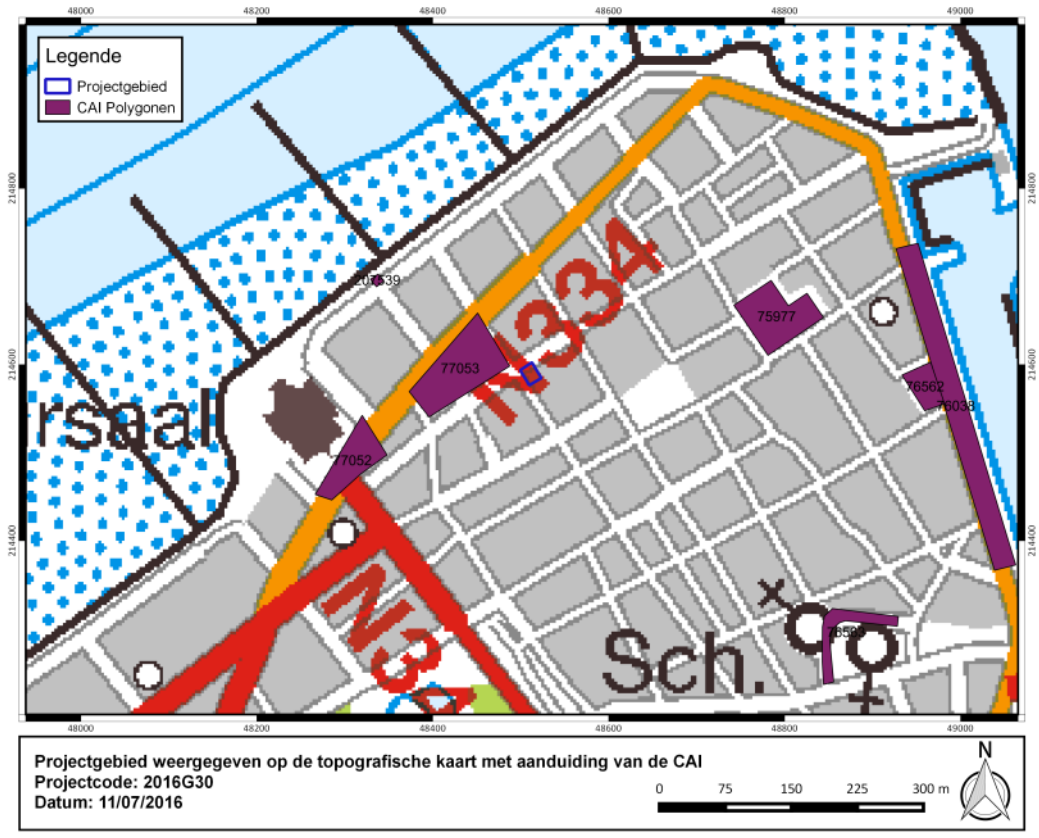
Figuur 32. Projectgebied aangeduid op de orthofoto (bron: Geoportaal)

1.2.2.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

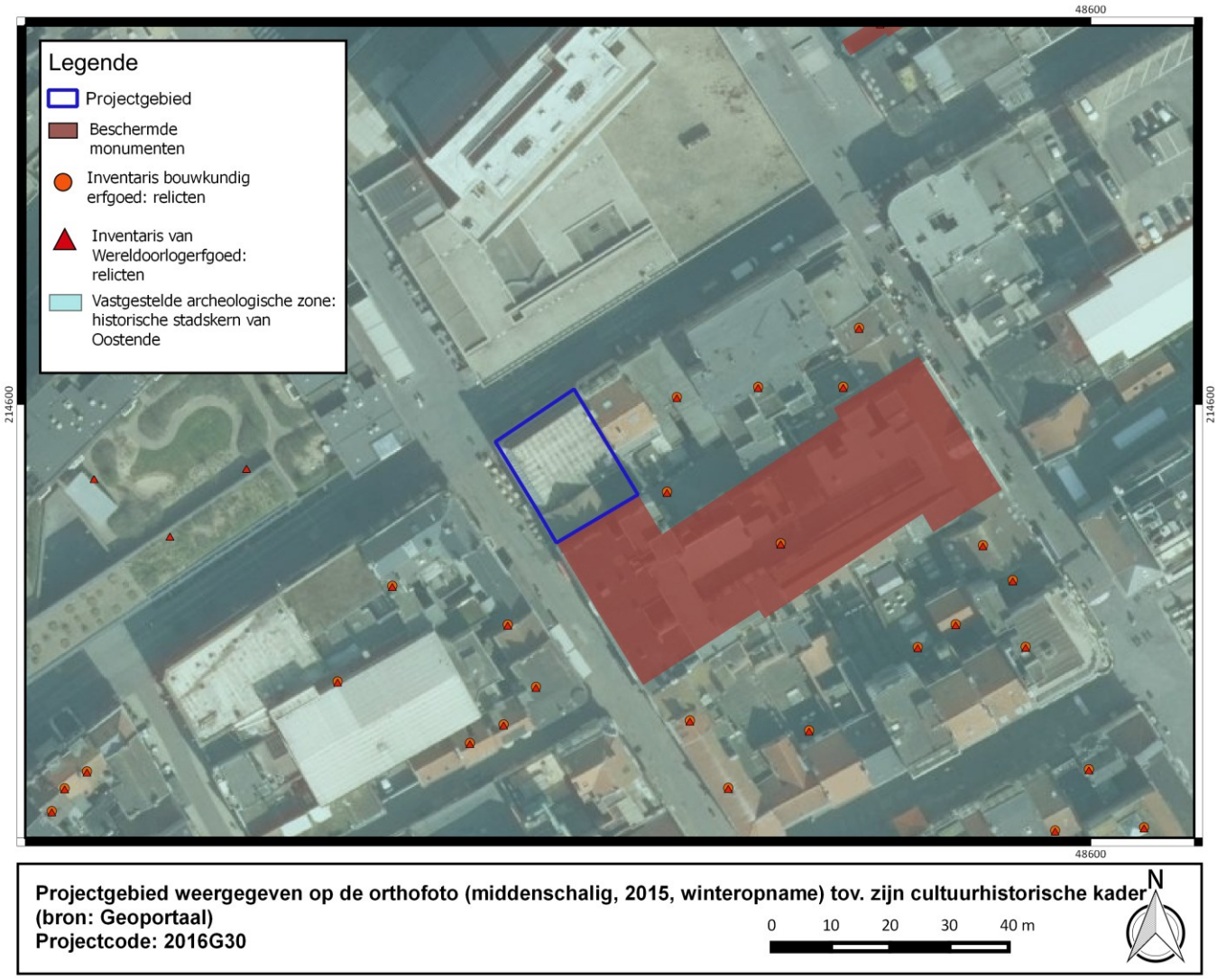
Tabel 3: Overzicht van de aanwezige CAI.

CAI nummer	***Omschrijving***
77053	Van Iseghemlaan I In de zone tussen de Van Iseghemlaan, de Christinastraat, de Langestraat en de A. Belpairestraat werden sporen aangetroffen van de 15de eeuw tot en met de 19de eeuw. Het gaat om muurrestanten, een aantal grachten, kuilen en restanten van bakstenen plaveisels. Verder werden 24 waterputten, zowel bakstenen putten als tonputten. Er werden ook sporen aangetroffen van een wallichaam, dat vermoedelijk onderdeel was van de 'nieuwe wal' aangelegd tijdens het beleg in 1604, tegen de opmars van de Spaanse troepen. Tenslotte dient de vondst van twee inhumaties gemeld te worden en enkele structuren die in verband te brengen zijn met de heropbouw van de stad na het beleg van Oostende.
77052	Monacoplein Op het Monacoplein werd de versterkte onderbouw van aarden wallichamen aangetroffen. Deze sporen gaan ten vroegste terug tot de periode van het beleg van Oostende (1601-1604). Tevens werden waterputten aangetroffen, die deel uitmaken van de bewoning na het beleg.

Figuur 33. Aanduiding van archeologische sites CAI77053 en 77052 en het projectgebied

1.2.2.3 Projectgebied gesitueerd ten aanzien van zijn landschappelijk en culturele kader

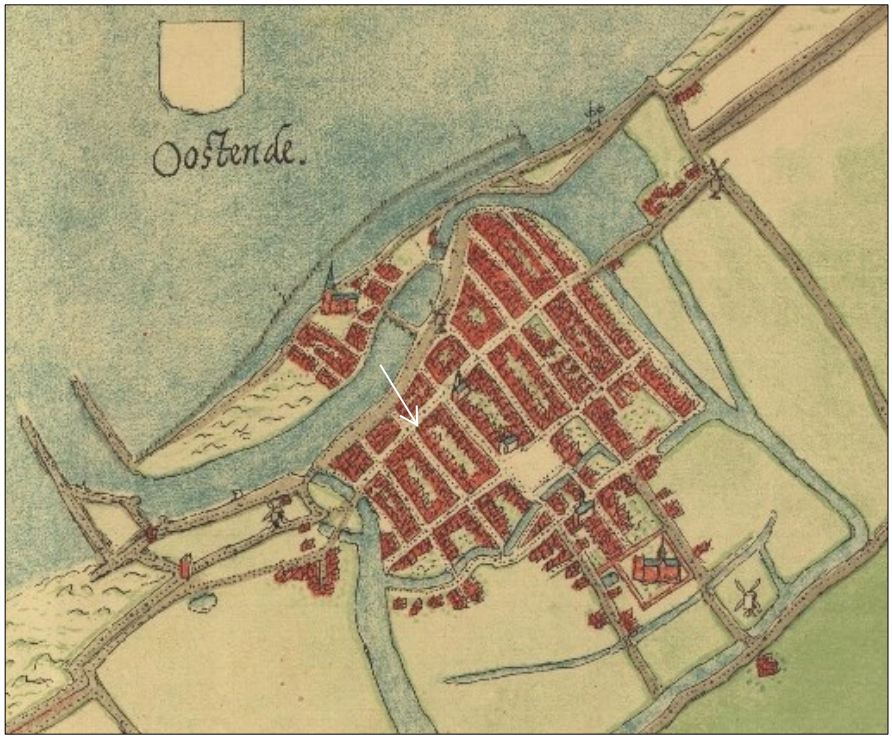
Figuur 34: projectgebied weergegeven op de orthofoto tov. zijn cultuurhistorische kader (16/08/2016, bron: Geoportaal).

Bovenstaande kaart geeft weer hoe het projectgebied zich integraal binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Oostende bevindt.
In de directe omgeving van het projectgebied bevinden zich bovendien verschillende onroerend erfgoedrelicten. Zo grenst het plangebied in het zuiden aan de James Ensorgalerij. Dit is een beschermd monument bestaande uit een overdekte winkelgalerij tussen de Vlaanderen- en de Christinastraat die werd aangelegd in het jaar 1892 en in 1928 werd doorgetrokken. De galerij heeft een hoge architectuurhistorische waarde als zijnde de enige West-Vlaamse overdekte winkelgalerij uit het einde van de 19de eeuw.[18]
Aan de zijde van de Langestraat bevinden zich ten oosten van het projectgebied volgende onroerend erfgoed relicten: een Art-Deco getint hotel daterend uit de jaren 1930, twee modernistische appartementsgebouwen uit de jaren 1930, 'Cinema Capitole' (een bioscoopgebouw uit de jaren 1950) en een neoclassicistisch breedhuis uit ca. 1900.
Ook aan de overzijde van de Christinastraat, ten westen van het plangebied, bevinden zich verschillende onroerend erfgoedrelicten: een Art-Deco hoekpand uit de jaren 1920-1930, een Art-Deco getint winkelpand uit 1928, 'Cinema Rialto' (een bioscoopgebouw uit de jaren 1950), een Neoclassicistisch hoekpand uit het eerste kwart van de 20ste eeuw, een burgerhuis uit de eerste helft van de 20ste eeuw en een handels- en appartementsgebouw uit het interbellum.

[18] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: James Ensorgalerij, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/56937 (geraadpleegd op 16 augustus 2016).

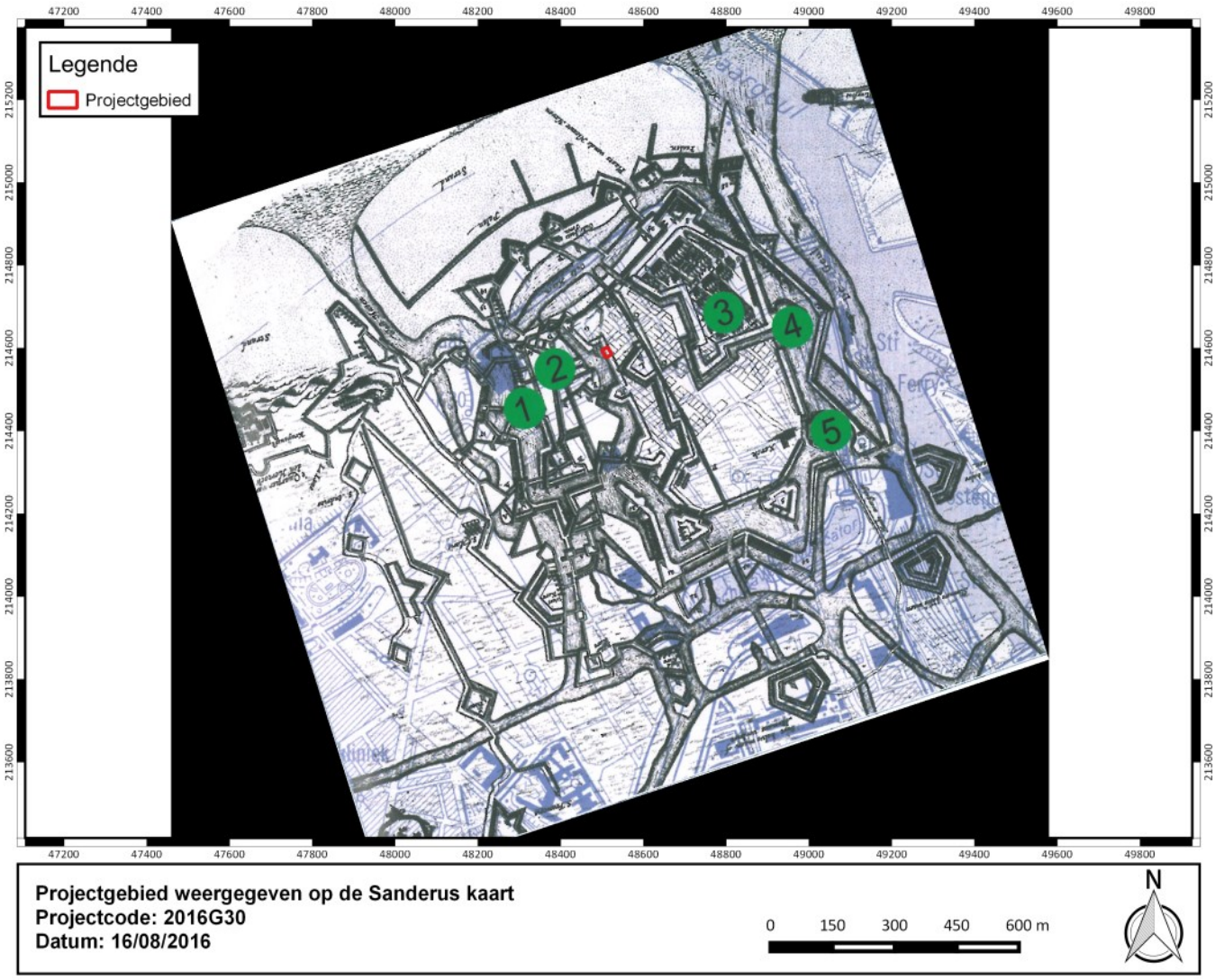
1.3 Conclusie en syntheseplannen

1.3.1 Syntheseplannen

Figuur 35. Figuratief plan van de stad en omgeving (ca. 1560), opgemaakt door Jacob van Deventer, op bevel van keizer Karel en Filips II. (SAO: KP/G0021, http://beeldbank.oostende.be/?tabid=56&id=14907&pg=1#)

Het projectgebied is gelegen in het hart van de nieuwe middeleeuwse stad, die na de Sint-Vincentiusstormvloed van 1394 opgebouwd werd ten zuiden van de oorspronkelijke stad. Het terrein maakt deel uit van een bouwblok, dat aan noordelijke zijde begrensd wordt door de Langestraat. Deze straat maakte deel uit van het sterk geometrische stratenpatroon, kenmerkend voor de 15de-eeuwse 'Nieuwe Stad'.

Figuur 36. Projectie van de Sanderuskaart op de huidige kaart, met situering van het projectgebied (rood) (PIETERS E.A. 2005, 73).

M.b.t. het georefereren van de Sanderuskaart (1604+1641) moet rekening gehouden worden met een niet geringe foutenmarge. Desondanks kan afgeleid worden dat het projectgebied zich min of meer ter hoogte van één van de zgn. afsnijdingen bevindt. Figuur 36 situeert het projectgebied meer bepaald op een bastionlichaam, aan westelijke zijde beschermd door een brede walgracht. Rekening houdende met de foutenmarge tijdens het georefereren kan niet uitgesloten worden dat het projectgebied zich ter hoogte van de walgracht situeert.

1.3.2 Samenvatting gericht op niet gespecialiseerd publiek

Het oudste middeleeuwse centrum, waarvan de stichting teruggaat tot de 12de eeuw, situeerde zich vlakbij de zee. T.g.v. de Sint-Vincentiusstormvloed van 1394 verdween de oorspronkelijke stad grotendeels in zee, samen met delen van Mariakerke en Walraversijde. Enkel het zuidelijke stadsdeel bleef bewaard. Op initiatief van hertog Filips de Stoute werd iets verder landinwaarts een nieuwe stad gebouwd. Deze nieuwe stad werd gekenmerkt door een systematisch, dambordvormig stratenpatroon en een centrale marktplaats. Het projectgebied situeert zich binnen de grenzen van die vroeg 15de-eeuwse stad. Het terrein bevindt zich langs één van de belangrijkste wegen in die nieuwe stad, nl. de Langestraat.
Op een terrein net ten noorden van het projectgebied (site Van Iseghemlaan) werden heel wat laatmiddeleeuwse bewoningsresten (funderingen, plaveisels, waterputten edm.) aangetroffen, die een inzicht geven in het ontstaan en de ontwikkeling van dit stadsdeel. Verder kon aangetoond worden dat de topografie van de laatmiddeleeuwse stad ingrijpend veranderde t.g.v. de jarenlange belegering tijdens het Beleg van Oostende (1601-1604). Door verovering wordt de stad in verschillende fasen verkleind of afgesneden. Dit verklaart de aanwezigheid van een vermoedelijke loopgraaf, een restant van een wal, een uitgegraven deel met wapentuig en het voorkomen van skeletten van jonge mannen op de site van Iseghemlaan.

1.3.3 Samenvatting gericht op gespecialiseerd publiek

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan geconcludeerd worden dat de laatmiddeleeuwse bewoning in de binnenstad tijdens het Beleg van Oostende quasi volledig herleid werd tot puin. De vernieling van de binnenstad was niet alleen het gevolg van de jarenlange beschietingen door de belegeraars, maar ook van de intentionele afbraak van de middeleeuwse bewoning door de belegerden in functie van de aanleg van nieuwe bolwerken. Dit laatste kan vermoedelijk aangetoond worden op de site Van Iseghemlaan I. Het voorkomen van goed bewaarde bewoningssporen van voor het beleg van Oostende, zoals op de site Van Iseghemlaan I, is dan ook uitzonderlijk.
Rekening houdende met de foutenmarge tijdens het georefereren van Figuur 36, bestaat de kans dat het projectgebied zich volledig ter hoogte van één van de brede walgrachten situeert die tijdens het beleg gegraven werden. In dit geval zijn de middeleeuwse bewoningsresten volledig verstoord. Indien het projectgebied zich net buiten deze walgracht situeert en ter hoogte van het bastionlichaam voorkomt, bestaat de kans dat het (ondergrondse) middeleeuws erfgoed afgedekt is door het bastionlichaam en bijgevolg zeer goed bewaard is.
Verder dient gewezen te worden op de mogelijke aanwezigheid van bewoningssporen, die in verband te brengen zijn met de opbouw van de stad na het beleg en recentere periodes.